

Załącznik do uchwały nr 116/2020
Rady Nadzorczej WFOŚiGW w Rzeszowie
z dnia 29 września 2020 roku

Strategia działania
Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie
na lata 2021 - 2024

Rzeszów, wrzesień 2020 r.

Spis treści

Objaśnienie skrótów	5
1. Wprowadzenie.....	6
2. Tło i założenia do <i>Strategii działania WFOŚiGW w Rzeszowie na lata 2021-2024</i>	6
2.1 Podstawa prawna.....	6
2.2 Rola Strategii.....	7
2.2.1 Spójność <i>Strategii</i> z obowiązującymi dokumentami strategicznymi i programowymi w kraju i województwie podkarpackim	7
3. Plan strategiczny	8
3.1 Cel strategiczny	8
4. Ocena realizacji <i>Strategii działania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie na lata 2017-2020</i>	11
4.1 Stopień osiągnięcia celów <i>Strategii 2017-2020</i>	11
4.1.1 Ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi.....	12
4.1.2 Racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi	13
4.1.3 Ochrona atmosfery	13
4.1.4 Ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów	14
4.1.5 Inne działania ochrony środowiska	14
4.1.6 Projekt Doradztwa Energetycznego	14
4.2 Rekomendacje wynikające z realizacji <i>Strategii 2017-2020</i>	15
5. Synteza diagnozy strategicznej w województwie podkarpackim	16
5.1 Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej	16
5.2 Problemy w zakresie środowiska naturalnego. Diagnoza uwarunkowań środowiskowych	17
5.2.1 Wody powierzchniowe.....	17
5.2.2 Wody podziemne	18
5.2.3 Gospodarka wodno-ściekowa	18
5.2.4 Powietrze.....	18
5.2.5 Gospodarka odpadami.....	19
5.2.6 Promieniowanie elektromagnetyczne	19
5.2.7 Hałas.....	19
5.2.8 Gleby i kopaliny	20
5.2.9 Ochrona przyrody.....	20
5.2.10 Odnawialne źródła energii	21
5.3 Nadzwyczajne zagrożenia	21
5.3.1 Osuwiska	22
5.3.2 Powódź.....	22
5.3.3 Susza	22
5.3.4 Poważne awarie.....	22

5.4	Analiza SWOT stanu środowiska naturalnego.....	23
6.	Ocena potrzeb finansowania działań ochrony środowiska w latach 2017-2020.....	25
7.	Priorytety <i>Strategii</i> - kierunki wsparcia	26
7.1	Priorytet I: Poprawa jakości powietrza	26
7.2	Priorytet II: Transformacja energetyczna gospodarki	28
7.3	Priorytet III: Ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi.....	29
7.4	Priorytet IV: Adaptacja do zmian klimatu.....	30
7.5	Priorytet IV: Racjonalne gospodarowanie odpadami, w tym gospodarka o obiegu zamkniętym oraz ochrona powierzchni ziemi	31
7.6	Priorytet V: Ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów.....	32
8.	Struktura organizacyjna i instrumenty finansowania WFOŚiGW w Rzeszowie.....	32
8.1	Potencjał finansowy i organizacyjny.....	32
8.2	Sposoby finansowania.....	36
9.	Priorytety współpracy z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i innymi wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej	37
9.1	Priorytety w zakresie finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej	37
9.2	Priorytety w zakresie komunikacji i obsługi beneficjentów.....	38
9.3	Priorytety w zakresie rozwoju systemu Funduszy	39
10.	Perspektywy strategiczne realizacji misji i priorytetów <i>Strategii</i>	39
11.	Aktualizacja i ocena realizacji <i>Strategii</i>	41
11.1	Wdrażanie <i>Strategii</i> i monitorowanie jej realizacji	41
11.2	Przebieg i zasadność aktualizacji <i>Strategii</i>	41
12.	Podsumowanie	41
	Materiały źródłowe	43
	Spis tabel i rycin.....	43
	Spis tabel.....	43
	Spis rycin	43

Objaśnienie skrótów

Fundusze	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej
Fundusz	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie (WFOŚiGW)
KPOŚK	Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych (aktualizacja)
Nowa Perspektywa	Perspektywa finansowa UE na lata 2021-2027
NFOŚiGW, Narodowy Fundusz	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
OZE	Odnawialne źródła energii
PDE	Projekt Doradztwa Energetycznego
PROW	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
POIiŚ	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
POŚ	Ustawa Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz. U. z 2020 r., poz. 1219 t.j.)
Prawo wodne	Prawo wodne z dnia 20.07.2017 r. (Dz. U. z 2020 r., poz. 310 t.j.)
RPO WP	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Podkarpackiego
Strategia	Strategia działania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie na lata 2021-2024
Strategia 2017-2020	Strategia działania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie na lata 2017-2020
PEP 2030	Polityka Ekologiczna Państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej
UE	Unia Europejska
WIOŚ	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
Wspólna strategia	Wspólna Strategia działania Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej na lata 2021-2024

1. Wprowadzenie

W *Strategii działania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie na lata 2021-2024* jako kluczowy kierunek działania Funduszu wskazano efektywne wspieranie przedsięwzięć podejmowanych na rzecz poprawy środowiska.

Zarówno polski, jak i unijny kierunek w jakim zmierza gospodarka, to gospodarka o obiegu zamkniętym, rozwój nowoczesnych technologii, energooszczędność, dbałość o środowisko i adaptacja do zmian klimatycznych. Jednocześnie niezmiernie ważnym i fundamentalnym zagadnieniem jest edukowanie społeczeństwa w zakresie świadomości ekologicznej. Identyfikacja tych problemów środowiskowych z uwzględnieniem uwarunkowań regionalnych, pozwoliła na wyznaczenie kierunków wsparcia finansowego, które cechuje zorientowanie na rezultaty i silna koncentracja tematyczna.

Duże znaczenie ma dla Funduszu realizacja, wspólnie z NFOŚiGW, programów długofalowych przyczyniających się do poprawy jakości środowiska zarówno w skali regionu, jak i kraju (m.in. „Czyste Powietrze”, „Moja Woda”), a także wspólne z innymi Funduszami otwieranie się na nowe priorytety, wyzwania, możliwości.

Jednym z istotnych działań Funduszu jest wspieranie wykorzystania niepodlegających zwrotowi środków UE na ochronę środowiska i gospodarkę wodną. Fundusz wyraża również gotowość do uczestnictwa w kolejnej perspektywie finansowej 2021-2027 jako instytucja wdrażająca i obsługująca środki z Nowej Perspektywy UE.

Dla Funduszu istotnym jest nie tylko finansowanie, ale również tworzenie warunków do wykorzystywania dostępnych środków, dlatego realizowany jest Projekt Doradztwa Energetycznego pn.: „Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorców w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE”, który przyczynia się do wypełniania działań na rzecz niskoemisyjnej gospodarki z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju oraz wspierania realizacji pakietu energetyczno-klimatycznego UE 3×20 przez Polskę.

2. Tło i założenia do *Strategii działania WFOŚiGW w Rzeszowie na lata 2021-2024*

2.1 Podstawa prawna

Podstawę prawną opracowania *Strategii działania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie na lata 2021-2024* stanowi art. 400h ust. 4 pkt 1 ustawy *Prawo ochrony środowiska*, który zobowiązuje rady nadzorcze wojewódzkich funduszy do uchwalania, raz na cztery lata, strategii działania Funduszu w terminie do dnia 30 września roku poprzedzającego pierwszy rok objęty strategią.

2.2 Rola Strategii

Strategia ma za zadanie wyznaczenie głównych celów, a w nich zadań stojących przed Funduszem. Wskazuje misję Funduszu i proces rozwoju skonkretyzowany jako cel strategiczny. Priorytety środowiskowe określają obszary kluczowego wsparcia środkami finansowymi, które są spójne ze *Wspólną Strategią działania Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy*, a jednocześnie uwzględniają uwarunkowania regionalne. Dokument ma również na celu wyznaczenie form i mechanizmów współpracy Funduszu z NFOŚiGW i beneficjentami.

Niniejszy dokument określa także metodykę wdrażania i monitorowania realizacji *Strategii*, opisuje zasady jej modyfikacji i możliwości finansowe realizacji założonych celów.

Strategia obejmująca okres 2021-2024 jest dokumentem otwartym i będzie dostosowywana do obowiązujących przepisów prawa i stanowionej przez samorząd województwa podkarpackiego polityki ekologicznej.

2.2.1 Spójność *Strategii* z obowiązującymi dokumentami strategicznymi i programowymi w kraju i województwie podkarpackim

---

Cele i priorytety *Strategii* zachowują spójność z *Polityką Ekologiczną Państwa 2030*, w której Fundusze są wskazane jako instytucje zaangażowane w realizację działań, a także z innymi nadrzędnymi dokumentami strategicznymi, programami krajowymi i zagranicznymi.

PEP 2030 to dokument, który w szczegółowy sposób określa działania, które należy podjąć w obszarze środowiska i gospodarki wodnej. W *Strategii PEP 2030* znalazły odzwierciedlenie kierunki interwencji, działania i projekty strategiczne wskazane w *Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą 2030 r.)*. Jednocześnie *PEP 2030* jest powiązana z innymi horyzontalnymi strategiami rozwoju, których cele wzajemnie się uzupełniają, tj:

- *Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2020*,
- *Polityka energetyczna Polski do 2040 roku*,
- *Strategia zrównoważonego transportu do 2030*,
- *Strategia Produktowności*.

W związku z tym, że działalność WFOŚiGW w Rzeszowie ukierunkowana jest w głównej mierze na wsparcie realizacji regionalnej polityki ekologicznej województwa podkarpackiego, istotnym wyznacznikiem kierunków działalności są dokumenty o charakterze regionalnym, tj.:

- *Strategia Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2030 – projekt aktualizacji*,
- *Program Strategiczny „Błękitny San”*,
- *Program Strategicznego Rozwoju Bieszczad*,
- *Program Ochrony Środowiska dla Województwa Podkarpackiego na lata 2020-2023 z perspektywą do 2027 r.- projekt aktualizacji*,

- *Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Podkarpackiego na lata 2020-2026 z perspektywą do 2032 roku- projekt aktualizacji,*
- *Program ochrony powietrza dla strefy podkarpackiej” z uwagi na stwierdzone przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 i poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM2,5 oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu oraz z Planem Działań Krótkoterminowych- projekt aktualizacji,*
- *Program ochrony powietrza dla strefy miasto Rzeszów z uwagi na stwierdzone przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 i poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM2,5 wraz z rozszerzeniem związanym z osiągnięciem krajowego celu redukcji narażenia i z uwzględnieniem poziomu docelowego benzo(a)pirenu oraz z Planem Działań Krótkoterminowych- projekt aktualizacji,*
- *Wojewódzki Program Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Podkarpackiego.*

3. Plan strategiczny

Misja Funduszu brzmi:

SKUTECZNIE WSPIERAĆ DZIAŁANIA NA RZECZ ŚRODOWISKA

W działalności Funduszu podstawową wartością jest środowisko, a głównym rodzajem aktywności, oprócz **wspierania działań na rzecz środowiska**, jest **tworzenie warunków i mechanizmów finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej**. Oznacza to, że misją Funduszu nie jest bezpośrednie działanie na rzecz środowiska, ale wspieranie działań innych podmiotów oraz tworzenie warunków dla wdrażania i pełnego wykorzystania dostępnych dla Polski środków europejskich na ochronę środowiska i gospodarkę wodną.

3.1 Cel strategiczny

Celem strategicznym Funduszu jest:

Poprawa stanu środowiska i zrównoważone gospodarowanie jego zasobami poprzez efektywne wspieranie przedsięwzięć służących środowisku w województwie podkarpackim

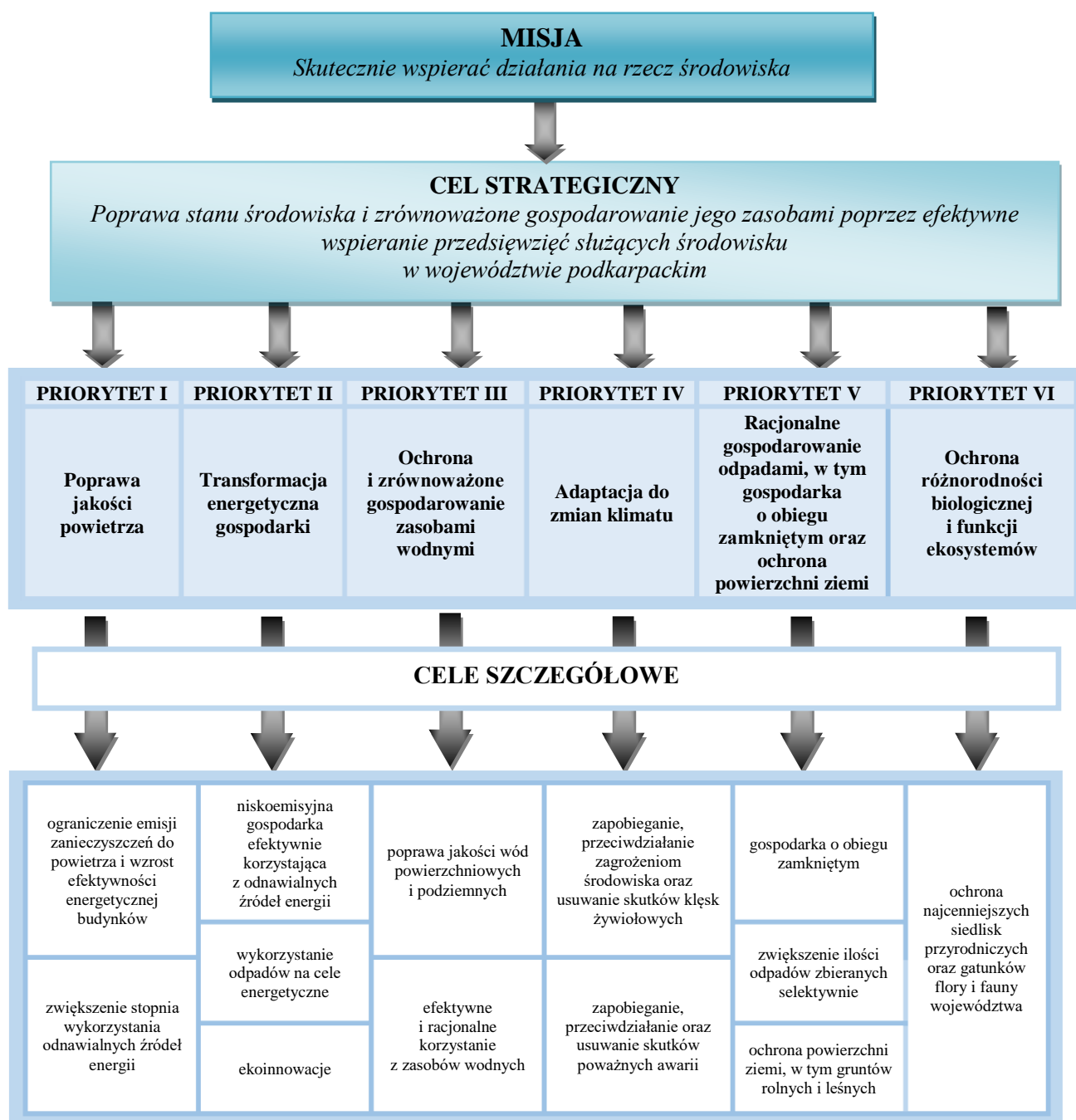
Celami horyzontalnymi Funduszu realizowanymi w każdym z tematycznych priorytetów (celów) środowiskowych będzie:

- poprawa stanu środowiska poprzez wsparcie realizacji zobowiązań środowiskowych, wynikających z powszechnie obowiązujących norm prawnych;
- pełne wykorzystanie środków pochodzących z Unii Europejskiej niepodlegających zwrotowi przeznaczonych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną;
- wdrażanie innowacji z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz poprawy efektywności energetycznej i wykorzystania energii z odnawialnych źródeł energii, zapobieganie i ograniczanie emisji do środowiska poprzez wspieranie niskoemisyjnej gospodarki zmierzającej do gospodarki o obiegu zamkniętym, rozwój nowych technik i technologii służących m.in. racjonalnej gospodarce zasobami naturalnymi;
- edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju rozumiana jako kształtowanie i wzmacnianie świadomości ekologicznej mieszkańców woj. podkarpackiego;
- zrównoważone, efektywne korzystanie z zasobów, w tym z surowców pierwotnych.

Fundusz przyjmuje, że realizacja misji odbywać się będzie w priorytetach, wyznaczających merytoryczne ramy działania:

1. **Priorytet I.** Poprawa jakości powietrza,
2. **Priorytet II.** Transformacja energetyczna gospodarki,
3. **Priorytet III.** Ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi,
4. **Priorytet IV.** Adaptacja do zmian klimatu,
5. **Priorytet V.** Racjonalne gospodarowanie odpadami w tym gospodarka o obiegu zamkniętym oraz ochrona powierzchni ziemi,
6. **Priorytet VI.** Ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów.

Ryc. 1. Struktura celów i priorytetów Strategii działania WFOŚiGW w Rzeszowie

4. Ocena realizacji Strategii działania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie na lata 2017-2020

4.1 Stopień osiągnięcia celów Strategii 2017-2020

Cele finansowe określone w Strategii 2017-2020 zostały zrealizowane w sposób przedstawiony w poniższych tabelach.

Tabela nr 1. Realizacja wpływów w latach 2017-2020 (tys. zł)

Lp.	Wpływy	Wartość planowana w Strategii WFOŚiGW	Prognozowana realizacja	Stopień realizacji
1.	Opłaty, kary i nadwyżki funduszy gminnych	66 000,00	53 128,80	80,50%
2.	Splata pożyczek	235 000,00	255 369,90	108,67%
3.	Zaciągnięcie pożyczki w NFOŚiGW	4 640,00	25 000,0	538,79%
4.	Pozostałe wpływy	25 100,00	26 298,80	104,78%
	Ogółem	330 740,00	359 797,50	108,79%

Wyższe niż założono spłaty pożyczek dotyczą pożyczek pomostowych związanych z realizacją projektów współfinansowanych ze środków UE.

Tabela nr 2. Dofinansowanie udzielone w latach 2017-2020 według priorytetów (tys. zł)

Lp.	Priorytet	Udzielone wsparcie w latach 2017-2020 ¹			
		dotacje	pożyczki	razem	% udzielonej pomocy
1	2	3	4	5	6
1.	Ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi	5 804,60	252 372,00	258 176,60	66,96%
2.	Racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi	3 757,60	15 588,20	19 345,80	5,02%
3.	Ochrona atmosfery	16 736,10	61 993,40	78 729,50	20,42%
4.	Ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów	1 628,30	0,00	1 628,30	0,42%
5.	Inne działania ochrony środowiska	16 302,90	988,40	17 291,30	4,48%
6.	Pozostałe formy finansowania (umorzenia, dopłaty do oprocentowania, linie kredytowe, nagrody)	5 709,40	4 687,70	10 397,10	2,70%
	RAZEM	49 938,90	335 629,70	385 568,60	100,00%

¹ – dla 2020 r. przyjęto wartości planowane

Łączna kwota środków wypłaconych w formie pożyczek, dotacji, umorzeń i dopłat do oprocentowania kredytów w latach 2017-2020 wyniosła 385,6 mln złotych.

Wysokość pomocy bezzwrotnej wyniosła 49,9 mln zł i stanowiła 48% osiągniętych przychodów (z wyłączeniem spłat pożyczek).

Wsparcie finansowe udzielane było z uwzględnieniem kryteriów efektywności ekologicznej i ekonomicznej, dzięki czemu optymalnie wykorzystano posiadane środki.

4.1.1 Ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi

W tym priorytecie cele szczegółowe realizowane były poprzez kontynuowanie wsparcia budowy zbiorczych sieci kanalizacyjnych, modernizacji, rozbudowy i budowy nowych oczyszczalni ścieków. Efekty rzeczowe to ponad 400 km kanalizacji, 5 zmodernizowanych i 4 nowe oczyszczalnie ścieków o łącznej wydajności 6,5 tys. m³/dobę. Przy wsparciu Funduszu uruchomiono także 235 przydomowych oczyszczalni ścieków.

W latach 2017-2020 kontynuowano udzielanie preferencyjnego finansowania przedsięwzięć na obszarach źródłiskowych lub cennych przyrodniczo, w tym dotacyjne wspieranie działań z zakresu ochrony wód Zbiornika Solina, Myczkowce i rzeki San przed zanieczyszczeniami.

Ponadto od 2019 r. rozpoczęto realizację Programu priorytetowego „Ogólnopolski program gospodarki wodno-ściekowej poza granicami aglomeracji ujętych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych”, finansowanego ze środków NFOŚiGW. Planowane do osiągnięcia efekty rzeczowe w ramach tego programu do końca 2020 r. to 23 km sieci kanalizacyjnej i blisko 1000 nowych użytkowników sieci na obszarze poza KPOŚK.

W tym czasie nacisk położono także na inwestycje z zakresu efektywnego i racjonalnego korzystania z zasobów wodnych polegające na oszczędzaniu wody w przemyśle.

Działania polegające na zapewnieniu dostępu do czystej wody dla mieszkańców regionu przyniosły efekt rzeczowy w postaci 125 km wodociągów, zmodernizowano stacje uzdatniania wody o łącznej wydajności 1,3 tys. m³/dobę.

W roku 2020 rozpoczęto finansowanie, w ramach programu „Moja Woda”, zadań polegających na zagospodarowaniu wody opadowej i roztopowej z terenów nieruchomości, na których znajdują się budynki mieszkalne jednorodzinne należące do osób fizycznych. Program, współfinansowany ze środków NFOŚiGW, przewidywany jest na okres 5 lat i cieszy się ogromnym zainteresowaniem mieszkańców, co pokazały pierwsze miesiące jego realizacji.

W latach 2017-2020 na współfinansowanie tego priorytetu przewidziano ponad 316 mln zł, wykonanie wyniosło 258 mln zł. Stanowi to 67,0% ogółu udzielonej pomocy.

4.1.2 Racionalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi

---

Pomoc udzielana była na wsparcie zadań polegających na wdrożeniu i rozbudowie systemu selektywnej zbiórki odpadów, a także realizacji instalacji i urządzeń do zagospodarowywania odpadów. Były to m.in.:

- zakup 8 szt. specjalistycznych samochodów (rozdrabniarek, śmieciarek),
- przebudowa Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w miejscowości Sigiełki.

W ramach tego priorytetu współfinansowano również zabezpieczenie dwóch osuwisk.

Ponadto przy udziale środków Funduszu z terenu województwa usunięto i unieszkodliwiono niemal 20 tys. Mg odpadów zawierających azbest w ramach „Ogólnopolskiego programu finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest” realizowanego wspólnie z NFOŚiGW.

Kolejnym programem finansowanym wspólnie z Narodowym Funduszem jest „Ogólnopolski program regeneracji środowiskowej gleb poprzez ich wapnowanie”. Jego realizacja pozwoliła na poprawę jakości gleby na powierzchni 2622 ha.

W latach 2017-2020 na współfinansowanie tego priorytetu przewidziano niemal 27 mln zł, wykonanie wyniosło 19,3 mln zł. Stanowi to 5,0% ogółu udzielonej pomocy.

4.1.3 Ochrona atmosfery

W okresie obowiązywania *Strategii 2017-2020* dofinansowano ponad 230 zadań, których efektem ekologicznym było ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza, w tym ponad 80,00 Mg pyłów oraz 20,00 tys. Mg dwutlenku węgla rocznie. Ponadto dzięki realizacji tych zadań zużycie energii zmniejszyło się o 79,7 tys. GJ rocznie. Były to zadania związane z modernizacją budynków, głównie sektora publicznego, ale również prywatnego polegające na termomodernizacji obiektów, wymianie nieefektywnych kotłowni oraz instalacji odnawialnych źródeł energii.

W ramach tego priorytetu podjęto współpracę z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej realizując następujące programy:

1. Program priorytetowy „Czyste Powietrze” - ogólnopolski program skierowany do osób fizycznych mający na celu modernizację energetyczną budynków jednorodzinnych, w tym w szczególności wymianę wyeksploatowanych, nie spełniających norm kotłów na paliwo stałe. Od początku trwania programu, tj. od 2018 r. do lipca 2020 r. dokonano wymiany 2270 nieefektywnych źródeł ciepła, montażu 1205 nowych źródeł w budynkach będących w trakcie budowy, termomodernizacji 2067 obiektów. Pozwoliło to na osiągnięcie następujących efektów ekologicznych: ograniczenie zużycia energii niemal 170 tys. GJ/rok, ograniczenie emisji CO₂ i pyłów w ilości odpowiednio 20,5 tys. Mg i 110 Mg rocznie.
2. Program priorytetowy „Poprawa jakości powietrza. Część 2) Zmniejszenie zużycia energii w budownictwie” - program obejmuje termomodernizację obiektów użyteczności publicznej, dodatkowo wspiera wykorzystanie odnawialnych źródeł energii oraz systemów zarządzania

energiją. Do połowy 2020 r. osiągnięto ograniczenie emisji CO₂ na poziomie ponad 280 Mg oraz ograniczenie zużycia energii w ilości niemal 3,0 tys. GJ rocznie.

3. Program priorytetowy „KAWKA” - *Poprawa jakości powietrza poprzez likwidację niskiej emisji*” - program kierowany do jednostek samorządu terytorialnego pozwolił na osiągnięcie zmniejszenia emisji dwutlenku węgla i pyłów w ilości odpowiednio 2,1 tys. Mg/rok oraz 27,5 Mg/rok.

W latach 2017-2020 na współfinansowanie tego priorytetu przewidziano niemal 106 mln zł, wykonanie wyniosło 78,7 mln zł. Stanowi to 20,4% ogółu udzielonej pomocy.

4.1.4 Ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów

---

Cele szczegółowe realizowano głównie przez wspieranie zachowania najcenniejszych zasobów środowiska. Dofinansowywano przedsięwzięcia z zakresu utrzymania i zachowania gatunków, siedlisk i ekosystemów istotnych dla bioróżnorodności. Cel ten realizowano poprzez wspieranie działań związanych z pielęgnacją i konserwacją pomników przyrody oraz ochroną i rewaloryzacją zabytkowych parków objętych ochroną konserwatorską.

W latach 2017-2020 na współfinansowanie tego priorytetu przewidziano 2 mln zł, wykonanie wyniosło 1,6 mln zł. Stanowi to 0,4% ogółu udzielonej pomocy.

4.1.5 Inne działania ochrony środowiska

Kontynuowane były działania wspierające funkcjonowanie Państwowego Monitoringu Środowiska.

Działania polegające na zapobieganiu i likwidowaniu klęsk żywiołowych i poważnych awarii, a także ich skutków polegały na doposażeniu jednostek straży pożarnej w sprzęt ratowniczo gaśniczy. Przy wsparciu środków Funduszu w latach 2017-2019 zakupiono m.in. 24 samochody ratowniczo-gaśnicze oraz niemal 5 tys. szt. innego sprzętu (pompy, agregaty prądotwórcze, pilarki, zestawy hydrauliczne i inne). Ponadto w 2018 r. rozpoczęto realizację programu priorytetowego NFOŚiGW „Ogólnopolski program finansowania służb ratowniczych”, który kontynuowano również w roku 2020. W ciągu dwóch lat trwania programu wsparto zakup 80 szt. samochodów ratowniczo-gaśniczych.

W zakresie edukacji ekologicznej, traktowanej jako cel horyzontalny Funduszu, środki przeznaczone były na przedsięwzięcia edukacyjne zwiększające świadomość ekologiczną mieszkańców województwa i zmianę ich zachowań w zakresie dbania o środowisko.

W latach 2017-2020 na współfinansowanie tego priorytetu przewidziano 19,4 mln zł, wykonanie wyniosło 17,3 mln zł. Stanowi to 4,5% ogółu udzielonej pomocy.

4.1.6 Projekt Doradztwa Energetycznego

Zakres działań Doradców Energetycznych określa umowa zawarta pomiędzy NFOŚiGW, a WFOŚiGW w Rzeszowie na rzecz realizacji projektu „Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla

sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE”. W latach 2016-2019 osiągnięto następujące wskaźniki realizacji projektu: 5291 udzielonych konsultacji, objęcie wsparciem doradczym 140 Planów Gospodarki Niskoemisyjnej oraz 29 inwestycji w zakresie OZE i efektywności energetycznej.

4.2 Rekomendacje wynikające z realizacji Strategii 2017-2020

Analiza realizacji *Strategii 2017-2020* wykazała, że przyjęte w niej priorytety zostały określone w sposób właściwy i we wszystkich dziedzinach uzyskano pożądany efekt. Należy jednak zwrócić uwagę na obszary wymagające dalszej systematycznej aktywności Funduszu dla uzyskania poprawy stanu środowiska w województwie, bądź takie, których wsparcie jest wymogiem stawianym przez UE. Należą do nich:

a) kwestie finansowe:

- uwzględnienie tendencji wzrostu zapotrzebowania na środki w obszarze poprawy jakości powietrza oraz transformacji w kierunku gospodarki niskoemisyjnej ograniczającej zużycie surowców kopalnych i wykorzystującej odnawialne źródła energii, z uwzględnieniem opracowanych programów ochrony powietrza;
- w obszarze ochrony wód i gospodarki wodnej - środki nie powinny być koncentrowane tylko na budowie sieci kanalizacyjnych, ale także na dostosowaniu infrastruktury do wymogów prawa (zwiększenie efektywności oczyszczania ścieków), w głównej mierze na terenach nie ujętych w *KPOŚK*;
- w obszarze gospodarki odpadami - zapewnienie środków dla działań wynikających zaktualizowanego *Wojewódzkiego Programu Gospodarki Odpadami dla Województwa Podkarpackiego na lata 2020-2026 z perspektywą do 2032 roku*;
- utrzymanie realnej wielkości środków finansowych na zaspokojenie przyszłych potrzeb beneficjentów;

b) kwestie instytucjonalne:

- dostosowanie form, poziomu i kierunków dofinansowania do potrzeb i możliwości finansowych beneficjentów;
- udoskonalanie relacji z beneficjentami, w tym poprzez stałą optymalizację stosowanych zasad i procedur przyznawania pomocy oraz sprawną obsługę beneficjentów;
- gotowość Funduszu do uczestnictwa jako instytucja wdrażająca w obsłudze środków z nowej perspektywy UE;
- kontynuacja realizacji ogólnopolskiego systemu wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorców w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE - *Projekt Doradztwa Energetycznego*,
- gotowość włączenia Funduszu w system dystrybucji opłat w ramach rozszerzonej odpowiedzialności producenta.

5. Synteza diagnozy strategicznej w województwie podkarpackim

---

5.1 Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej

Powierzchnia województwa podkarpackiego wynosi 17 846 km², co odpowiada 5,7% powierzchni kraju i 0,4% powierzchni obszaru Unii Europejskiej. Jego południowa i wschodnia granica stanowi granicę państwową ze Słowacją i Ukrainą.

Obszar województwa podkarpackiego należy do średnio zaludnionych regionów Polski. Według GUS pod koniec 2019 r. województwo zamieszkiwało 2 127,2 tys. mieszkańców, co stanowiło 5,5% ludności Polski. Znaczna część mieszkańców Podkarpacia (ok. 59%) zamieszkuje tereny wiejskie, jednocześnie województwo posiada najmniejszy w kraju wskaźnik urbanizacji (41,4%). Rozmieszczenie ludności w województwie podkarpackim jest nierównomierne. Gęstość zaludnienia województwa wynosi 119 osób na 1 km², co sytuuje je poniżej średniej krajowej. Na terenach wiejskich województwa gęstość zaludnienia wynosi średnio 75 osób na km².

Stan rozwoju gospodarki województwa jest dużo niższy od średniej krajowej, występuje na tym terenie niski wskaźnik zatrudnienia oraz wysoki poziom bezrobocia, co skutkuje bardzo niskimi dochodami gospodarstw domowych.

W strukturze gałęziowej przemysłu dominują: przemysł lotniczy, elektromaszynowy, chemiczny i spożywczy, które wytwarzają łącznie prawie 70% produkcji sprzedanej przemysłu. W województwie dominują przedsiębiorstwa małe, zatrudniające 9 i mniej osób (95,5% ogółu zarejestrowanych podmiotów). Podmioty zatrudniające 250 i więcej osób, stanowią 0,9% ogółu przedsiębiorstw w województwie.

Rola rolnictwa (duże obszary użytków rolnych w regionie), powoli zmniejsza się na rzecz innych dziedzin gospodarki, takich jak handel, usługi czy przemysł.

Przez teren województwa przebiegają ważne szlaki komunikacyjne. Duże znaczenie dla transportu międzynarodowego i krajowego ma autostrada A4, budowana droga ekspresowa S19 oraz sieć dróg krajowych, a także międzynarodowa linia kolejowa E30. Lotnisko Rzeszów-Jasionka pozwala na rozwój ruchu lotniczego, zwłaszcza towarowego.

System energetyczny regionu to m.in. elektrownie, elektroenergetyczne stacje redukcyjne o największych napięciach i liczne linie najwyższych napięć oraz dwa układy magistralne systemu gazu ziemnego wysokometanowego, zasilającego Polskę ze złóż krajowych i zagranicznych. Zlokalizowane są tu również obszary górnicze gazu ziemnego (pokrywające 12% potrzeb kraju) i obszary górnicze ropy naftowej.

5.2 Problemy w zakresie środowiska naturalnego. Diagnoza uwarunkowań środowiskowych

---

Podkarpacie charakteryzuje się dużym urozmaicheniem rzeźby terenu i krajobrazu. Wynika to z usytuowania na jego obszarze znacznie się od siebie różniących trzech odrębnych krain fizjograficznych. Pas gór (Beskid Niski, Bieszczady Zachodnie i Góry Sanocko-Turczańskie) obejmuje południową część województwa. Wznosi się na wysokości od 500 m n.p.m. do ok. 1300 m n.p.m. Środkową i północną część województwa zajmuje pas kotlin podgórskich (Kotlina Sandomierska) z charakterystycznymi szerokimi dolinami rzecznyymi. Północno-wschodnia część województwa położona jest w obrębie Wyżyny Lubelskiej i Roztocza, dla których specyficzne są wąwozy lessowe.

Klimat województwa ma charakter klimatu przejściowego strefy umiarkowanej ciepłej. Występują tu głównie wiatry południowe, nawiązujące do układu dolin głównych rzek województwa.

5.2.1 Wody powierzchniowe

Podstawowa sieć rzeczna regionu, obejmująca ponad 98% jego powierzchni należy do zlewni Wisły w zlewisku Morza Bałtyckiego. Głównymi rzekami oprócz Wisły są San z Wisłokiem oraz Wisłoka. Pozostały obszar województwa należy do dorzecza Dniestru w zlewisku Morza Czarnego. Wisłoka i San z Wisłokiem prowadzą 8% zasobów wód w kraju. Pomimo dużych zasobów wód powierzchniowych, województwo podkarpackie charakteryzuje się niedostatecznym zagospodarowaniem wód.

W północno-zachodniej części województwa zasoby wód są znacznie większe niż w południowej. Wielkość zasobów wód waha się od 3.900,0 mln m³ w latach suchych, do 5.000,0 mln m³ w latach mokrych. Jednak ze względu na brak wystarczającej zabudowy hydrotechnicznej część zasobów wód nie może być wykorzystana.

W województwie podkarpackim zlokalizowane są trzy duże zbiorniki zaporowe: Zbiornik Solina i Zbiornik Myczkowce na Sanie oraz Zbiornik Besko na Wisłoku. Zbiornik Solina wraz ze zbiornikiem Myczkowce gromadzi ok. 18% retencjonowanych wód w Polsce.

Z powierzchniowych ujęć wodnych zaopatrywana jest ludność dużych miast regionu, a także mieszkańcy gmin w południowej części województwa, korzystający z ujęć zlokalizowanych na niewielkich ciekach.

Znaczącym problemem dotyczącym jakości wód powierzchniowych na Podkarpaciu jest eutrofizacja wód. Wyniki badań i ocen dokonywanych przez WIOŚ w Rzeszowie wskazują zły stan wód, spowodowany emisją zanieczyszczeń ze źródeł komunalnych oraz ponadnormatywne stężenia substancji z grupy wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA). Głównym źródłem WWA w wodach jest depozycja z powietrza w związku z tzw. niską emisją. Degradacja jakości wód związana z emisją ścieków komunalnych jest szczególnym problemem z uwagi na fakt, iż znacząca ilość rzek w regionie będących odbiornikami zanieczyszczeń komunalnych, położona jest w obszarach

objętych szczególnymi formami ochrony przyrody (obszary ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 oraz obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000).

5.2.2 Wody podziemne

Największe zasoby wód podziemnych (ok. 80%) występują w północnej części województwa, w ogólnym bilansie wód krajowych zasoby wodne województwa stanowią ok. 15%.

Stopień wykorzystania zasobów wód podziemnych w województwie jest bardzo niski. Tym samym rezerwy zasobów w *Programie Ochrony Środowiska dla Województwa Podkarpackiego na lata 2020-2023, z perspektywą do 2027 r.* zostały ocenione jako wysokie. Eksploatacja wód podziemnych w 2018 r. wyniosła 50,6 mln m³.

Badania chemizmu zwykłych wód podziemnych, prowadzone w 2018 r. w ramach monitoringu operacyjnego wskazują, że na terenie województwa przeważają wody dobre jakościowo, za wyjątkiem jednolitej części wód podziemnych nr 135, dla której określono stan zły, z powodu dawnej eksploatacji złóż siarki w rejonie Tarnobrzega.

5.2.3 Gospodarka wodno-ściekowa

Dokonywane analizy w dokumentach strategicznych województwa wskazują na duże zróżnicowanie pod względem poziomu rozwoju infrastruktury technicznej, szczególnie pomiędzy obszarami zurbanizowanymi a terenami wiejskimi. W 2018 r. z oczyszczalni ścieków korzystało niemal 75% ogółu ludności województwa, w tym większość mieszkańców miast i w mniejszym stopniu ludność zamieszkująca obszary wiejskie.

Z wody pitnej, czerpanej w głównej mierze z wód powierzchniowych, dostarczanej przez sieć wodociągową korzystało 81% ludności województwa. Jest to najniższy odsetek wśród wszystkich województw w kraju. Pozytywnym trendem jest zmniejszające się w ostatnich latach zużycie wody na cele produkcyjne, które od 2015 r. spadło o ponad 15%. Wskazana jest dalsza optymalizacja procesów produkcyjnych w zakresie wodochłonności.

5.2.4 Powietrze

Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w województwie podkarpackim jest emisja pochodząca z niskich emitorów odprowadzających produkty spalania z domowych palenisk i lokalnych kotłowni.

W 2017 r. z terenu województwa podkarpackiego łącznie wyemitowano do atmosfery ponad 233 tys. Mg zanieczyszczeń gazowych i pyłowych, w tym ponad 37 tys. Mg pyłów. Rozkład przestrzenny emisji poszczególnych zanieczyszczeń jest nierównomierny, zależny od sposobu zagospodarowania terenu.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie podał, że zanieczyszczenia gazowe na terenie województwa podkarpackiego w roku 2017, tj. dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, tlenek węgla,

benzen i ozon osiągały stężenia nieprzekraczające obowiązujących dla tych substancji wartości kryterialnych. W przypadku zanieczyszczeń pyłowych (pył PM₁₀ i pył PM_{2,5}) oraz benzo(a)pirenu wyniki badań oraz wyniki modelowania rozkładu stężeń w regionie wykazują ponadnormatywne zanieczyszczenie powietrza. W województwie wyznaczono obszary przekroczeń w zakresie dopuszczalnego stężenia dobowego dla PM₁₀ i PM_{2,5} na powierzchni odpowiednio 1,3% oraz 0,33% województwa, a także w zakresie średniorocznego poziomu docelowego B(a)P na obszarze 42%. Obejmują one tereny między innymi największych miast regionu co oznacza, iż na oddziaływanie zanieczyszczeń narażony jest istotny odsetek mieszkańców.

5.2.5 Gospodarka odpadami

Województwo zaliczane jest do regionów o niższych wskaźnikach wytwarzania odpadów. W 2017 r. w regionie wytworzono 0,7 % odpadów przemysłowych w skali kraju oraz 4,0 % odpadów komunalnych. Na terenie województwa w 2018 r. zebrano łącznie ok. 532,9 tys. Mg odpadów komunalnych, w tym ok. 346,1 tys. Mg niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych. Odpady komunalne zebrane selektywnie w województwie stanowiły 34,8% ogółu zebranych odpadów komunalnych.

Województwo podkarpackie zostało podzielone na pięć regionów gospodarki odpadami, w każdym regionie wyznaczono instalacje regionalne i zastępcze. W 2017 r. nie wszystkie gminy osiągnęły wymagane prawem wskaźniki odzysku odpadów: w zakresie wymaganego 45% poziomu ograniczania masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania - 9 gmin, w zakresie wymaganego 20% poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych, szkła - 1 gmina. Do końca 2017 r. 89% gmin województwa spełniła obowiązek utworzenia Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK).

5.2.6 Promieniowanie elektromagnetyczne

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie w podsumowaniu oceny promieniowania elektromagnetycznego stwierdza, że poziomy pól elektromagnetycznych w środowisku na obszarze województwa podkarpackiego w ostatnich latach nie przekraczały poziomów dopuszczalnych.

5.2.7 Hałas

Zgodnie z *Programem Ochrony Środowiska dla Województwa Podkarpackiego na lata 2020-2023 z perspektywą do 2027 r.* stan akustyczny określany jako zły występuje na terenie miast: Rzeszów i Krosno, a w sąsiedztwie większości badanych dróg występują tereny o niedobrym stanie akustycznym.

5.2.8 Gleby i kopaliny

Dobre warunki glebowe stwarzają możliwość rozwoju produkcji zdrowej żywności oraz przetwórstwa rolno-spożywczego. Gleba powinna podlegać szczególnej ochronie jako integralna i ważna część ekosystemów przyrodniczych. Badania stanu gleb prowadzone przez Okręgową Stację Chemiczno-Rolniczą w Rzeszowie wykazały, że na terenie Podkarpacia ponad 65% gleb użytkowanych rolniczo stanowią gleby bardzo kwaśne i kwaśne.

Grunty zdewastowane i zdegradowane w województwie podkarpackim stanowią niewielki odsetek powierzchni województwa (0,097%).

Eksploatacja surowców skalnych powoduje negatywne zmiany w środowisku, dotyczy to w szczególności obszarów cennych przyrodniczo. Intensywna eksploatacja piasków i żwirów w dolinach Sanu, Wisłoka i Wisłoki, powoduje zanikanie kamienistych tarlisk występujących tu gatunków ryb.

5.2.9 Ochrona przyrody

Województwo podkarpackie charakteryzuje się cennymi walorami przyrodniczymi oraz dobrym stanem ich zachowania na tle ogólnej kondycji zasobów przyrodniczych w Polsce, jak i dużej części Europy. Występują tu gatunki roślin rzadkich i chronionych (około 200 gatunków roślin chronionych prawem polskim), w tym gatunki endemiczne m.in. wschodniokarpackie. Stwierdzono występowanie co najmniej 74 gatunków roślin ujętych w *Polskiej Czerwonej Księdze Roślin*.

Do najcenniejszych gatunków fauny można zaliczyć m.in. żubra, niedźwiedzia brunatnego, wilka, rysia, żbika. W obrębie województwa rozmnaża się co najmniej 60 gatunków kręgowców, które ujęte są w *Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt*. Najliczniej występującymi populacjami bezkręgowców są: niepylak mnemozyna, nadobnica alpejska, modliszka zwyczajna. Bardzo cennymi, chronionymi gatunkami gadów i płazów, są m.in.: wąż eskulapa, gniewosz plamisty, salamandra plamista, żaba dalmatyńska.

Ponad 44% powierzchni województwa objęte jest różnymi formami ochrony prawnej. Są to: Bieszczadzki i Magurski Park Narodowy, 96 rezerwatów przyrody, 10 parków krajobrazowych, 13 obszarów chronionego krajobrazu, 63 obszary Natura 2000 (32% powierzchni województwa), 1 829 pomników przyrody, użytki ekologiczne o łącznej pow. ponad 2 tys. ha, 28 stanowisk dokumentacyjnych i 9 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych. Bieszczadzki Park Narodowy wraz z otuliną obejmującą Park Krajobrazowy Doliny Sanu i Ciśniańsko-Wetliński Park Krajobrazowy wchodzi w skład Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Karpaty Wschodnie” (UNESCO). Elementy środowiska przyrodniczego na terenie województwa uzupełniają tereny pokryte lasami. Wskaźnik lesistości wynosi 38,3 % (dla Polski - 29,6 %).

Coraz częściej zauważana jest rosnąca presja turystów i inwestorów na cenne przyrodniczo, a zarazem atrakcyjne turystycznie tereny, co jest przyczyną nie tylko zagrożeń, ale faktycznych

zniszczeń w cennych zasobach przyrodniczych. Następuje zabudowa obiektami rekreacyjnymi tych terenów, powstają nowe inwestycje komunikacyjne i modernizowane są stare drogi. Prowadzi to do fragmentacji zwartych kompleksów przyrodniczych. Regres tradycyjnego rolnictwa opartego w warunkach górskich na hodowli i pasterstwie, ograniczył szanse zachowania wartościowych układów przyrodniczych łąk i pastwisk, które sąsiadując z ostojami leśnymi spełniały rolę korytarzy ekologicznych. Na powyższe zjawiska nakłada się niedowład systemu planowania przestrzennego.

5.2.10 Odnawialne źródła energii

W województwie podkarpackim największy udział w produkcji energii elektrycznej z OZE mają elektrownie wodne oraz elektrownie wiatrowe i spalające biomasę.

Zidentyfikowany potencjał energetyki wodnej wskazuje na możliwość budowy małych elektrowni wodnych. Jednak wzdłuż głównych cieków wodnych wyznaczono obszary Natura 2000, dlatego budowa hydroelektrowni jest utrudniona z uwagi na ograniczenia przyrodnicze i prawne.

Szacuje się, że tylko na ok. 2% powierzchni województwa potencjał energii wiatru daje możliwość lokalizacji elektrowni wiatrowych w odległości 1500 m od zabudowy mieszkaniowej, natomiast odsetek ten wzrasta do 14% w przypadku lokalizacji elektrowni w odległości 500 m.¹

Warunki nasłonecznienia w województwie na poziomie 1050 kWh/m² rocznie stwarzają możliwość rozwoju energetyki słonecznej opartej przede wszystkim o rozwój mikroinstalacji do produkcji energii elektrycznej lub ciepłej na własny użytek. W miarę możliwości powinien następować rozwój farm fotowoltaicznych, uwzględniający uwarunkowania przyrodnicze wyznaczonych obszarów ochrony przyrody.

Potencjał poszczególnych rodzajów biomasy na terenie województwa podkarpackiego jest trudny do określenia. Szacuje się, że Podkarpacie ma duży potencjał dla produkcji biogazu w lokalnych biogazowniach.

Na obecnym etapie rozpoznania geologicznego regionu brak jest przesłanek do wskazania obszarów perspektywicznych dla rozwoju elektroenergetyki geotermalnej.

5.3 Nadzwyczajne zagrożenia

Położenie geograficzne województwa podkarpackiego determinuje rodzaj potencjalnych nadzwyczajnych zagrożeń środowiska zarówno pochodzenia naturalnego, jak i antropogenicznego.

---

¹ Wojewódzki Program Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Podkarpackiego

5.3.1 Osuwiska

Duża ilość osuwisk występuje w paśmie pogórzy, zwłaszcza na Pogórzu Strzyżowskim, Dynowskim i Przemyskim. O ich przebiegu decyduje głównie budowa geologiczna, warunki hydrometeorologiczne oraz ekspansywna działalność człowieka.

5.3.2 Powódź

W regionie występują dwa rodzaje wezbrań: roztopowe i opadowe skutkujące powodzią. Poziom zagrożenia powodziowego w dorzeczu górnej Wisły jest wyższy co najmniej o 15% od przeciętnego zagrożenia powodziowego w Polsce. Wg *Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Podkarpackiego na lata 2020-2023 z perspektywą do 2027 r.*, na terenie województwa podkarpackiego znajduje się ok. 1,4 tys. km² obszarów zagrożenia powodziowego, w tym obszary szczególnego zagrożenia powodzią obejmują 7,9% powierzchni województwa. Przede wszystkim stwierdza się brak lub zły stan obiektów technicznych związanych z retencjonowaniem wody i ochroną przeciwpowodziową.

5.3.3 Susza

Na całym obszarze województwa podkarpackiego zauważa się znaczne obniżenie poziomu wody w ciekach, zanik mniejszych cieków oraz obniżenie poziomu zwierciadła wód gruntowych. Największą intensywność suszy stwierdzono w południowej i południowowschodniej części regionu. Mała dostępność do zasobów dyspozycyjnych wody występuje w południowej, górskiej i podgórskiej części województwa podkarpackiego, gdzie wskaźnik dostępności zasobów dyspozycyjnych w czasie niżówki wynosi poniżej 50%.

5.3.4 Poważne awarie

Na koniec 2019 r. na terenie województwa znajdowało się łącznie 36 zakładów zagrażających wystąpieniem poważnej awarii, z których część była zlokalizowana względem siebie w sposób tworzący efekt domina. W zakładach utrzymywane są wysokie standardy bezpieczeństwa, od 2003 r. na terenie województwa podkarpackiego nie było przypadku poważnej awarii. Ekstremalne zjawiska pogodowe, takie jak burze, silne wiatry, podtopienia, ulewy stanowią często zagrożenie dla transportu drogowego, w szczególności transportu materiałów niebezpiecznych. Mają również wpływ na funkcjonowanie zakładów przemysłowych, zwiększając możliwość wystąpienia poważnej awarii.

W ostatnich latach nastąpił wzrost liczby zgłoszonych zdarzeń, do których dysponowano jednostki Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. W 2019 r. miało miejsce 150 zdarzeń o charakterze chemiczno-ekologicznym.

5.4 Analiza SWOT stanu środowiska naturalnego

Tabela nr 3. Analiza SWOT stanu środowiska w województwie podkarpackim

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ zmniejszanie się obszarów występowania przekroczeń emisji pyłów PM_{2,5}, ▪ spadek emisji zanieczyszczeń z zakładów przemysłowych oraz zmniejszająca się energochłonność i materiałochłonność przemysłu, ▪ tworzenie instrumentów formalno-prawnych w celu poprawy jakości powietrza m.in. programy ochrony powietrza, plany gospodarki niskoemisyjnej, ▪ stosunkowo duże zasoby wód powierzchniowych oraz niskie wykorzystanie zasobów wód podziemnych, ▪ warunki geograficzne sprzyjające budowie zbiorników retencyjnych, ▪ dobre warunki do renaturyzacji i rewitalizacji rzek, ▪ ciągły wzrost dostępności mieszkańców do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, ▪ systematyczny spadek odprowadzanych ścieków komunalnych i przemysłowych, w tym ścieków nieoczyszczonych, ▪ korzystne warunki przyrodnicze do produkcji rolniczej, ▪ wzrost ilości wyselekcjonowanych w ogólnej masie odpadów, ▪ zaprzestanie kierowania odpadów ulegających biodegradacji do składowania, ▪ duża różnorodność środowiska przyrodniczego, stosunkowo mało przekształconych obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych oraz ich dobry stan zachowania, ▪ duża powierzchnia terenów zalesionych, ▪ sprawnie funkcjonujący system ratownictwa na wypadek wystąpienia klęsk żywiołowych, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sezonowe utrzymywanie się przekroczeń dobowego poziomu dopuszczalnego pyłu PM₁₀ i benzo(a)pirenu na terenach zurbanizowanych, ▪ nieefektywne systemy ogrzewania indywidualnego, oparte na przestarzałym kotłach i niskiej jakości paliwa, ▪ niezadawalający stan wód powierzchniowych, ▪ niski poziom retencji wód powierzchniowych, ▪ szybki odpływ wód powierzchniowych i duża zmienność przepływu wody w rzekach, ▪ niski poziom wykorzystania wód opadowych, szczególnie w miastach, ▪ problem zagospodarowania i utylizacji ścieków związany z ukształtowaniem terenu lub znacznym rozproszaniem zabudowy, gdzie podłączenie do zbiorczej sieci kanalizacyjnej jest ekonomicznie nieuzasadnione, ▪ niska w skali kraju dostępność do sieci wodociągowej, ▪ niezadawalający stan infrastruktury przeciwpowodziowej, ▪ liczne tereny osuwiskowe, ▪ nadmierne zakwaszenie gleb, ▪ duży udział odpadów zmieszanych w ogólnej masie zebranych odpadów, ▪ niewłaściwe postępowanie z odpadami (dzięki wysypiska śmieci, spalanie w gospodarstwach domowych), ▪ słabo rozpoznane drogi rozprzestrzeniania się gatunków inwazyjnych, ▪ niepełna inwentaryzacja przyrodnicza parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu, ▪ niewystarczająca ilość zatwierdzonych i wdrażanych planów ochrony lub planów zadań ochronnych, ▪ niska świadomość ekologiczna społeczeństwa, postrzeganie przez dużą część mieszkańców województwa podkarpackiego zagadnień ochrony środowiska jako mało istotnych,
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ wzrost świadomości ekologicznej w społeczeństwie, tj. wpływu na różne komponenty środowiska poprzez własne wybory, zachowania, ▪ instrumenty prawno-ekonomiczne mobilizujące do realizacji inwestycji środowiskowych wynikające ze strategii krajowych oraz przyjętych zobowiązań międzynarodowych, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak bądź niewykorzystanie instrumentów infrastrukturalnych i planistycznych (związanych z planowaniem przestrzennym) w celu minimalizacji zagrożeń powodziowych i osuwiskowych, a także rozbudowy infrastruktury OZE, ▪ brak stabilności regulacji prawnych w zakresie OZE i gospodarki odpadami,

<ul style="list-style-type: none"> ▪ możliwość pozyskania środków krajowych i unijnych na zadania związane z ochroną środowiska i gospodarką wodną, ▪ realizacja ogólnopolskich programów pomocowych kierowanych dla osób fizycznych skutkujących poprawą stanu środowiska, ▪ wykorzystanie walorów środowiskowych do rozwoju nowoczesnych gałęzi przemysłu, rolnictwa i usług zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, ▪ dywersyfikacja potencjału energetycznego województwa, poprzez zwiększenie udziału energetyki odnawialnej, zwłaszcza dzięki rozwojowi energetyki solarnej, produkcji biogazu, wykorzystaniu energii geotermalnej i wiatrowej, ▪ rozwój technologii alternatywnego pozyskiwania energii i ich rosnąca dostępność, ▪ wdrażanie nowych technologii w oparciu o najlepsze dostępne techniki (BAT), dążenie do gospodarki o obiegu zamkniętym, ▪ wykonanie planów zarządzania ryzykiem powodziowym, ▪ realizacja Projektu SOPO (System Oslony Przeciwosuwiskowej) w województwie, ▪ realizacja zadań ujętych w Programach ochrony powietrza, Programie Strategicznego Rozwoju Bieszczad, Programie Strategicznym Błękitny San, ▪ opracowanie audytu krajobrazowego dla województwa, ▪ sukcesywne doposażanie jednostek ratowniczych,	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zagrożenia powodziowe obejmujące znaczną część województwa, ▪ niekontrolowane zrzuty ścieków, ▪ obniżający się poziom wód, ▪ intensyfikacja rolnictwa, uprawy monokulturowe, ▪ transgraniczne zanieczyszczenia powietrza i wód oraz nielegalny wwóz odpadów z krajów ościennych, ▪ wzrost presji urbanizacyjnej i turystyki na obszary o cennych walorach przyrodniczych i krajobrazowych, ▪ zmiana siedlisk przyrodniczych poprzez ograniczanie funkcjonalności korytarzy ekologicznych oraz zaburzanie reżimu wodnego, ▪ zagrożenie pożarowe lasów, ▪ ekstremalne zjawiska pogodowe.
---	--

6. Ocena potrzeb finansowania działań ochrony środowiska w latach 2017-2020

Mimo dotychczasowych działań obecny stan wód uznaje się za niezadowalający. Budowane komunalne systemy gospodarki ściekowej są nadal niewystarczające. Ponadto przewidywany rozwój obszarów zabudowanych powodował będzie konieczność dalszego ograniczania presji ze strony nieoczyszczonych ścieków komunalnych, w szczególności na obszarach wiejskich. Wymagane są także działania w zakresie racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej m.in. polegające na optymalizacji procesów oczyszczalnia ścieków komunalnych. Istotnym problemem w regionie jest brak wystarczających systemów zbierania i oczyszczania ścieków na terenach nieaglomeracyjnych, w szczególności na terenach źródłkowych, cennych przyrodniczo oraz turystycznych, a także na terenach o słabym stanie ekologicznym jednolitych części wód.

Kluczowym wyzwaniem regionu jest adaptacja do zmian klimatycznych, w tym zabezpieczenie województwa przed powodzią i suszami, która oprócz usprawnienia systemu reagowania na klęski żywiołowe wymaga bezwzględnego podniesienia poziomu ochrony przed skutkami zagrożeń naturalnych. Ważnym zagadnieniem jest tutaj zagospodarowanie wód opadowych w celu ich ponownego wykorzystania.

W hierarchii postępowania z odpadami najważniejsze jest zapobieganie powstawaniu odpadów, dlatego planowane są inicjatywy umożliwiające spełnienie tego założenia. Niezmiernie ważnym staje się również stopniowe przechodzenie na gospodarkę o obiegu zamkniętym. Analiza dokumentów regionalnych w zakresie gospodarki odpadami wskazuje niewystarczająco rozwinięty system selektywnej zbiórki odpadów komunalnych. Nie wszystkie gminy zrealizowały obowiązek utworzenia stacjonarnego punktu selektywnego zbierania odpadów komunalnych. Powstanie tego typu obiektów jest elementem sprzyjającym zwiększaniu ilości odpadów selektywnie gromadzonych. W niewystarczającym stopniu następuje także ograniczanie ilości wytwarzanych odpadów. Istnieje konieczność zwiększenia stopnia odzysku, w tym recyklingu odpadów, w szczególności: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła, gdyż do 2025 r.² recyklingowi powinno być poddane 60% odpadów komunalnych. Jako zagrożenie identyfikuje się zmniejszającą się ilość składowisk odpadów, stąd też konieczna jest ich rozbudowa.

Tempo unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest jest niezadowalające.

W województwie podkarpackim ważnym pozostaje dalsze ograniczanie emisji pochodzących z indywidualnych, nieefektywnych systemów grzewczych (domowe paleniska) i lokalnych kotłowni opalanych złym jakościowo węglem. Usprawnienia poprzez dążenie do niskoemisyjności wymagają

---

² zgodnie z Krajowym Planem Gospodarki Odpadami. Zgodnie z *PEP 2030* ten wskaźnik należy uzyskać do 2030 r.

środki transportu, w szczególności publiczny transport miejski. Unowocześnienia w zakresie materiałochłonności i energochłonności wymagają sektory gospodarki non-ETS³.

Rosnąca presja ruchu turystycznego na terenach chronionych, regres tradycyjnego rolnictwa, brak planów zagospodarowania przestrzennego wymagają precyzyjnej identyfikacji źródeł problemów i wskazania dróg ich rozwiązania. Ponadto nie zakończono procesu dokładnego rozpoznania zasobów przyrodniczych w znacznej części województwa (najlepiej rozpoznane są tereny parków narodowych, rezerwatów przyrody), a obszary Natura 2000 są w trakcie rozpoznawania i opracowywania planów zadań ochronnych.

Kolejnym obszarem potrzeb jest doskonalenie systemu reagowania kryzysowego w zakresie ratownictwa ekologicznego i chemicznego, głównie w strefie zurbanizowanej i na obszarach o dużych walorach przyrodniczych, wokół zakładów o dużym ryzyku oraz wzdłuż odcinków dróg krajowych i wojewódzkich służących do transportu materiałów niebezpiecznych.

Problemem mającym wpływ na jakość środowiska jest postrzeganie przez dużą część mieszkańców województwa podkarpackiego zagadnień ochrony środowiska jako mało istotne. Ekologiczne wzorce zachowań kształtowane od najmłodszych lat życia są najskuteczniejszą bronią przeciwko rosnącej presji działalności człowieka na środowisko naturalne i klimat.

7. Priorytety Strategii - kierunki wsparcia

Uwzględniając wnioski wynikające z diagnozy stanu środowiska, a także *Polityki Ekologicznej Państwa 2030* oraz *Wspólnej Strategii*, merytoryczna działalność Funduszu koncentrować będzie się na priorytetach:

- Poprawa jakości powietrza,
- Transformacja energetyczna gospodarki,
- Ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi,
- Adaptacja do zmian klimatu,
- Racjonalne gospodarowanie odpadami, w tym gospodarka o obiegu zamkniętym oraz ochrona powierzchni ziemi,
- Ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów.

7.1 Priorytet I: Poprawa jakości powietrza

W priorytecie przyjęto następujące **cele szczegółowe**:

1. ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza i wzrost efektywności energetycznej budynków,
2. zwiększenie stopnia wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

---

³ sektor nieobjęty systemem handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych

Interwencji finansowej Funduszu będą podlegały projekty, których realizacja ma na celu poprawę stanu jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza (m. in. pyłu PM₁₀, pyłu PM_{2,5}, benzo(a)pirenu i CO₂,) a także poprzez wzrost efektywności energetycznej budynków. Priorytetowo traktowana będzie redukcja niskiej emisji poprzez modernizację kotłowni komunalnych oraz termomodernizacja budynków użyteczności publicznej. Ponadto wspierana będzie realizacja zadań określonych w obowiązujących naprawczych programach ochrony powietrza w zakresie pyłu PM₁₀, pyłu PM_{2,5} oraz w zakresie benzo(a)pirenu.

W dalszym ciągu duże znaczenie będzie miał program „Czyste Powietrze”, skierowany do osób fizycznych, realizowany wspólnie z NFOŚiGW. Program przynosi znaczne, długookresowe efekty w postaci redukcji niskiej emisji.

Jednym z kierunków realizacji tego celu jest również systematyczne zwiększanie ciepła sieciowego w sektorze mieszkaniowym, a także wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w produkcji energii (zwłaszcza mikroinstalacji).

Pomoc będzie się koncentrować przede wszystkim w rejonach występowania przekroczeń dopuszczalnych wartości kryterialnych zanieczyszczeń w powietrzu oraz na terenach cennych przyrodniczo, turystycznie oraz na terenach uzdrowisk.

Finansowanie działań z zakresu poprawy jakości powietrza przyczyni się do realizacji przyjętych w PEP2030 wskaźników:

1. *wskaźnik jakości powietrza [%] określony jako liczba stref z przekroczeniami poziomu dopuszczalnego o wartości docelowej w 2030 r. wynoszącej 0;*
2. *wartość Krajowego Celu Redukcji Narażenia na pył PM_{2,5} utrzymana na stałym poziomie 18 µg/m³;*
3. *liczba aglomeracji i miast powyżej 100 tys. mieszkańców, w których wartość wskaźnika średniego narażenia nie przekracza pułapu stężenia ekspozycji na pył na poziomie 20 µg/m³.*

Kluczowymi efektami realizacji tego priorytetu będą:

1. zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza takich jak: pyły, tlenki azotu, SO₂ i benzo(a)piren,
2. zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych,
3. wzrost ilości wytworzonej energii ze źródeł odnawialnych,
4. zmniejszenie zużycia energii pierwotnej.

7.2 Priorytet II: Transformacja energetyczna gospodarki

Cele szczegółowe priorytetu II:

1. niskoemisyjna gospodarka efektywnie korzystająca z odnawialnych źródeł energii,
2. wykorzystanie odpadów na cele energetyczne,
3. ekoinnowacje.

Gospodarka niskoemisyjna stanowi dzisiaj nadrzędny cel Polski, a także Unii Europejskiej. Dążenie do niej następuje poprzez ograniczenie wykorzystania paliw kopalnych na rzecz odnawialnych źródeł energii oraz paliw alternatywnych, a także wzrost efektywności energetycznej gospodarki.

W zakresie tym finansowane będą przedsięwzięcia mające pomóc w transformacji i modernizacji sektora ciepłowniczego w kierunku efektywnych systemów ciepłowniczych. Będzie to osiąganę poprzez modernizację ciepłowni, wspieranie wysokosprawnej kogeneracji i rozwoju odnawialnych źródeł energii, a także zwiększenie wykorzystania odpadów na cele energetyczne, zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami.

Planowanymi działaniami w tym obszarze będzie wspieranie przedsięwzięć z zakresu efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach oraz zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych, przyczyniające się do tworzenia możliwości rozwoju regionalnego oraz większego bezpieczeństwa dostaw energii w skali lokalnej. Dywersyfikacja źródeł pozyskiwania zielonej energii możliwa będzie poprzez wsparcie nowoczesnych, alternatywnych technologii. Istotnym działaniem będzie również wsparcie systemowych rozwiązań niskoemisyjnego i zeroemisyjnego transportu, głównie publicznego.

Realizacja tego priorytetu wpisuje się w cele klimatyczno-energetyczne określone w „Krajowym Planie na Rzecz Energii i Klimatu na lata 2021-2030”. Należą do nich:

1. ograniczenie emisji CO₂ w sektorach non-ETS o 7% do 2030 r. (w stosunku do 2005 r.),
2. udział energii pozyskiwanej ze źródeł odnawialnych w finalnym zużyciu energii brutto w 2030 r. na poziomie 21-23%,
3. udział energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w transporcie w 2030 r. ma wynieść 14%,
4. roczny wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w ciepłownictwie i chłodnictwie ma wynosić 1,1 pkt procentowego średniorocznie,
5. wzrost efektywności energetycznej o 23% do 2030 r. (w stosunku do prognoz zużycia energii pierwotnej w 2007 r.).

Do najważniejszych efektów ewidencjonowanych w ramach tego priorytetu należy zaliczyć:

1. wzrost ilości wytworzonej energii ze źródeł odnawialnych,
2. wzrost ilości wytwarzanej energii w skojarzeniu (wysokosprawna kogeneracja),
3. zmniejszenie zużycia energii pierwotnej i finalnej,
4. zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych.

7.3 Priorytet III: Ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi

---

W priorytecie tym **celami szczegółowymi** będą:

1. poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych,
2. efektywne i racjonalne korzystanie z zasobów wodnych.

W latach 2021-2024 ważna będzie poprawa gospodarki wodno-ściekowej uzyskiwana wraz z uzbrojeniem terenów w systemy kanalizacyjne, podniesieniem bądź utrzymaniem efektywności oczyszczania ścieków komunalnych, a także propagowaniem i budową przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach, dla których taka inwestycja jest najkorzystniejszym rozwiązaniem. W szczególności uwzględniana będzie potrzeba oczyszczania zwiększających się stężeń niektórych substancji w ściekach (np. substancji farmaceutycznych, mikroplastyków). W zakresie ścieków przemysłowych wspierana będzie racjonalna gospodarka wodno-ściekowa polegająca m.in. na minimalizacji ilości wytwarzanych ścieków i ich efektywnym oczyszczaniu.

W sposób szczególny uwzględniany będzie istotny w regionie problem jakim jest brak wystarczających systemów zbierania i oczyszczania ścieków na terenach nieaglomeracyjnych, w szczególności na terenach źródłiskowych, cennych przyrodniczo oraz turystycznych, a także na terenach o słabym stanie ekologicznym jednolitych części wód. W tym przypadku ważna będzie realizacja zadań związanych z modernizacją technologii i rozbudową istniejących oczyszczalni ścieków, budową nowych oczyszczalni ścieków, rozbudową i budową kanalizacji sanitarnej oraz sieci kanalizacyjnych, o ile ich realizacja jest ekonomicznie i technicznie zasadna, a także zadania związane z budową szczelnych, wybieralnych zbiorników z zapewnieniem kontrolowanego wywozu ścieków oraz budową przydomowych oczyszczalni ścieków dla jednego lub kilku gospodarstw domowych.

Dobre warunki życia mieszkańców regionu to dobra jakościowo i ilościowo woda. Wsparcia będą wymagały projekty związane z budową lub modernizacją ujęć wód powierzchniowych i podziemnych, stacji uzdatniania wody, a także systemów zbiorowego zaopatrzenia w wodę.

Wszystkie cele służą realizacji *PEP 2030* w zakresie:

1. zwiększenia odsetka ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w stosunku do ludności ogółem z 70,5% w 2017 r. do 85% w 2030 r.,
2. zwiększenia odsetka ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków z 73,6% w 2017 r. do 86% w 2030 r.

Wskaźnikiem realizacji tego priorytetu będzie:

1. zwiększenie liczby osób objętych ulepszonym systemem oczyszczania ścieków,
2. zwiększenie liczby osób korzystających ze zbiorowego systemu zaopatrzenia w wodę,
3. dalsza optymalizacja procesów oczyszczania ścieków komunalnych,

4. rozwój innowacyjnych technologii w zakresie oczyszczania ścieków z zanieczyszczeń problematycznych, takich jak: mikroplastyki, farmaceutyki, mikrozanieczyszczenia, itp.,
5. wypracowanie systemowych i efektywnych rozwiązań służących zagospodarowaniu osadów ściekowych,
6. zmniejszenie zużycia wody i emisji ścieków w przemyśle, a także budowa i modernizacja zakładowych oczyszczalni/podczyszczalni ścieków przemysłowych.

7.4 Priorytet IV: Adaptacja do zmian klimatu

Cele szczegółowe dla priorytetu to:

1. zapobieganie, przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska oraz usuwanie skutków klęsk żywiołowych,
2. zapobieganie, przeciwdziałanie oraz usuwanie skutków poważnych awarii.

Kluczowym wyzwaniem staje się adaptacja do zmian klimatycznych i zabezpieczenie województwa przed nawiedzającymi go klęskami żywiołowymi, tj. powodzią, suszą, huraganami, co oprócz usprawnienia systemu reagowania na klęski żywiołowe wymaga bezwzględnego podniesienia poziomu ochrony przed skutkami zagrożeń naturalnych. Wsparcie finansowe, ukierunkowane na ochronę zdrowia i bezpieczeństwo ludzi w pierwszej kolejności przeznaczone będzie na budowę lub modernizację infrastruktury przeciwdziałającej skutkom zagrożeń naturalnych. Planowanymi działaniami służącymi realizacji powyższych celów będzie budowa, przebudowa i remont obiektów hydrotechnicznych, obiektów infrastruktury przeciwpowodziowej, naturalnej retencji oraz zagospodarowania wód opadowych i spowolnienia ich spływu. W obszarach zurbanizowanych finansowana będzie niebieska i zielona infrastruktura wspierająca zrównoważone gospodarowanie wodami opadowymi.

Kolejnym kierunkiem wsparcia w tym priorytecie jest monitoring środowiska oraz system ostrzegania przed niekorzystnymi zjawiskami pogodowymi, a także system zarządzania środowiskiem, jako ważne aspekty ochrony zdrowia i życia mieszkańców przed zagrożeniami naturalnymi.

Jednocześnie, w przypadku wystąpienia klęsk żywiołowych oraz poważnych awarii, a także usuwania ich skutków niezbędne staje się posiadanie odpowiedniej ilości i jakości sprzętu i wyposażenia, stąd też działania Funduszu w dalszym ciągu będą kierowane na doposażanie jednostek ratowniczo-gaśniczych. Jest to tym bardziej istotne w województwie podkarpackim, które jako graniczące z krajami ościennymi narażone jest również na oddziaływanie transgraniczne.

Wzmocnienia finansowego wymagał będzie także obszar inwestycji mających na celu zabezpieczenie infrastruktury przed osuwiskami.

Wybrane cele służą realizacji *PEP 2030*, która określa m.in. następujące wskaźniki realizacji w tym zakresie:

1. zwiększenie do 60% odsetka mieszkańców polskich miast objętych miejskimi planami adaptacji,
2. zwiększenie odsetka powierzchni parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w miastach powyżej 2,3% w każdym województwie w 2030 r.,
3. zwiększenie pojemności małej retencji wodnej z 826 mln m² w 2016 r. do 844,8 mln m² w 2030 r.

Wskaźnikiem realizacji tego priorytetu będzie:

1. wzmocnienie systemu ochrony ludzi przed zagrożeniami,
2. wspieranie działalności monitoringu środowiska,
3. wzrost możliwości oszczędzania i retencjonowania wody.

7.5 Priorytet IV: Racjonalne gospodarowanie odpadami, w tym gospodarka o obiegu zamkniętym oraz ochrona powierzchni ziemi

---

Celami szczegółowymi przyjętymi przez Fundusz dla tego priorytetu będą:

1. gospodarka o obiegu zamkniętym,
2. zwiększenie ilości odpadów zbieranych selektywnie,
3. ochrona powierzchni ziemi, w tym gruntów rolnych i leśnych.

Zmieniający się model gospodarowania odpadami na gospodarkę o obiegu zamkniętym to proces nieuchronny, konieczny i kapitałochłonny. Fundusz, rozumiejąc tą potrzebę będzie finansował działania w zakresie rozwijania i wdrażania tego modelu gospodarki, w której produkty, materiały oraz surowce powinny pozostawać w użyciu tak długo, jak jest to możliwe, a wytwarzanie odpadów powinno być zminimalizowane.

Obszarem zaangażowania Funduszu w tym Priorytecie będą także przedsięwzięcia mające na celu ograniczanie ilości wytwarzanych odpadów oraz poprawę gospodarowania odpadami komunalnymi. Zaangażowanie będzie się koncentrować na wspieraniu wdrażania optymalnych systemów selektywnego zbierania odpadów oraz efektywnych ekonomicznie i ekologicznie technologii odzysku odpadów, w tym technologii pozwalających na recykling oraz odzysk energii zawartej w odpadach i komunalnych osadach ściekowych w procesach termicznego i biochemicznego ich przekształcenia.

Ponadto obszarem zainteresowania Funduszu nadal będzie unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest.

Poprzez realizację ww. działań będą mogły zostać spełnione cele *PEP 2030*, tj. poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła z odpadów komunalnych - 60% w 2030 r.

Polityka Ekologiczna Państwa 2030 jako jeden z wskaźników realizacji stawia również zmniejszenie obszarów zdegradowanych w ogólnej powierzchni kraju. Stąd też Fundusz będzie aktywnie wspierał tego typu działania, w tym również związane z przywracaniem produktywności gruntów rolnych i leśnych.

Wskaźnikiem realizacji tego priorytetu będzie:

1. ograniczenie masy składowanych odpadów,
2. zwiększenie masy odpadów poddanych recyklingowi bądź innym procesom odzysku,
3. minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów,
4. ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko wytwarzanych produktów zmierzające do racjonalnego wykorzystania zasobów,
5. przywracanie wartości użytkowych lub przyrodniczych terenom zniszczonym przez działalność człowieka (rekultywacja i poddanie zabiegom ochronnym).

7.6 Priorytet V: Ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów

---

W najbliższej perspektywie czasowej **celem szczegółowym** dla priorytetu będzie ochrona najcenniejszych siedlisk przyrodniczych oraz gatunków flory i fauny województwa, zwłaszcza tych, dla których ochrony wyznacza się obszary NATURA 2000 oraz inne formy ochrony przyrody. Ponadto szczególną rangę przypisuje się działaniom mającym na celu ochronę siedlisk i gatunków poprzez utrzymanie i odtworzenie naturalnych ekosystemów retencjonujących wodę.

PEP 2030 określa jako wskaźnik realizacji m.in.:

1. zwiększanie odsetka lesistości kraju,
2. zwiększanie odsetka obszarów Natura 2000 posiadających planistyczne instrumenty zarządzania do 100% w 2030 r.

Jako kluczowe wskazuje się:

1. prowadzenie działań mających na celu ochronę siedlisk i gatunków zagrożonych,
2. prowadzenie działań związanych z ograniczaniem gatunków inwazyjnych.

8. Struktura organizacyjna i instrumenty finansowania WFOŚiGW w Rzeszowie

---

8.1 Potencjał finansowy i organizacyjny

Przewidywany stan Funduszu na początek okresu objętego niniejszą *Strategią* wyniesie około 238 mln złotych. Zaangażowanie środków własnych w pożyczkach wyniesie około 233,5 mln złotych. Planowane środki zwrotne z pożyczki z NFOŚiGW wyniosą 30 mln złotych. Fundusz będzie finansował działania na rzecz ochrony środowiska ze środków pozyskanych z następujących źródeł:

Tabela nr 4. Prognoza wpływu środków finansowych w latach 2021-2024 (tys. zł)

Lp.	Wpływy	2021	2022	2023	2024	Razem 2017-2020
1.	Opłaty, kary i nadwyżki funduszy gminnych	9.900,0	9.900,0	9.900,0	9.900,0	39.600,0
2.	Spłata pożyczek	50.000,0	52.000,0	52.000,0	52.000,0	206.000,0
3.	Zaciągnięcie pożyczki w NFOŚiGW	5.000,0	0,0	0,0	0,0	5.000,0
4.	Pozostałe wpływy	5.300,0	5.200,0	5.100,0	5.100,0	20.700,0
	Ogółem	70.200,0	67.100,0	67.000,0	67.000,0	271.300,0

Wysokość środków finansowych, jakimi będzie dysponował Fundusz w latach 2021-2024 wyliczono przy założeniu, że:

- przychody z tytułu opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska, kar i nadwyżki funduszy gminnych pozostaną na poziomie 2016 roku (przed zmianą ustawy Prawo wodne),
- wpływy ze zwrotu pożyczek będą nieznacznie niższe niż w 2020 roku,
- w roku 2021 nastąpi zwiększenie środków Funduszu o pożyczkę zaciągniętą w NFOŚiGW w ramach realizacji Programu „SYSTEM- Wsparcie działań ochrony środowiska i gospodarki wodnej realizowanych przez partnerów zewnętrznych - REGION” w wysokości 5 000,0 tys. zł,
- pozostałe wpływy, zawierające w szczególności przychody z oprocentowania środków pieniężnych będą niższe niż w 2020 r. - w wyniku obniżenia stóp procentowych przez Radę Polityki Pieniężnej oprocentowanie nowo udzielonych pożyczek i lokat terminowych uległo zmniejszeniu.

Ponadto Fundusz będzie uczestniczył w realizacji programów z udziałem środków NFOŚiGW.

Tak jak dotychczas, przy wyborze i ocenie wniosków o udzielenie pomocy finansowej Fundusz będzie kierował się *Kryteriami wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków WFOŚiGW w Rzeszowie* w oparciu o *Zasady udzielania i umarzania pożyczek oraz tryb i zasady udzielania i rozliczania dotacji przez WFOŚiGW w Rzeszowie*. Obydwa dokumenty uchwalane są przez Radę Nadzorczą Funduszu i będą dostosowywane do zmieniającej się rzeczywistości i potrzeb.

Pomoc finansowa udzielana będzie w formie pożyczek, dotacji, umorzeń oraz dopłat do oprocentowanych kredytów bankowych. Środki finansowe Funduszu mogą być przekazywane również na dofinansowanie zadań z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej, realizowanych przez państwowe jednostki budżetowe za pośrednictwem rezerwy celowej budżetu państwa.

Priorytetową zasadą Funduszu pozostanie przeznaczanie pomocy finansowej na działania realizowane z udziałem bezzwrotnych środków zagranicznych, w sposób zapewniający maksymalne ich wykorzystanie i przeznaczonych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną.

Szczególne preferencje wynikające z zasad udzielania pomocy kieruje się do jednostek samorządu terytorialnego. Pomoc dotacyjna kierowana będzie zarówno do samorządów jak i jednostek realizujących ich zadania (np. z zakresu edukacji ekologicznej, monitoringu środowiska, ochrony przyrody, zapobiegania i likwidacji nadzwyczajnych zagrożeń środowiska, ochrony przed powodzią) w oparciu o corocznie opracowywane programy.

Szczególnym rodzajem pomocy finansowej udzielanej przez Fundusz są pożyczki płatnicze. Przeznaczone są dla podmiotów realizujących przedsięwzięcia proekologiczne, dotkniętych lub zagrożonych skutkami epidemii COVID-19. Pożyczki płatnicze stanowią instrument przejściowego wsparcia podmiotów nie mających dostępu lub mających utrudniony dostęp do środków koniecznych do dokończenia realizacji lub utrzymania efektów przedsięwzięcia i znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej, zaistniałej w okresie stanu zagrożenia epidemicznego, stanu epidemii, stanu nadzwyczajnego lub w czasie innych nadzwyczajnych okoliczności i będącej jego wynikiem. Przyznawane są w celu zapewnienia płynności finansowej tych podmiotów, do czasu odzyskania zdolności operacyjnej.

Celem Funduszu w nowej perspektywie 2021-2027 będzie podejmowanie działań zmierzających do pełnej absorpcji środków unijnych, w tym współfinansowanie przedsięwzięć, upowszechnianie wytycznych i zasad dotyczących przygotowania dokumentacji aplikacyjnych oraz wsparcie merytoryczne potencjalnych beneficjentów środków unijnych z terenu województwa. Jednocześnie Fundusz deklaruje gotowość do uczestnictwa w nowej perspektywie jako instytucja wdrażająca i obsługująca środki z Nowej Perspektywy UE.

Tabela nr 5. Analiza SWOT WFOŚiGW w Rzeszowie

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ zdolność do pomocy w współkreowaniu i wdrażaniu krajowych i regionalnych programów środowiskowych, ▪ wieloletnie doświadczenie w finansowaniu przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska ze środków krajowych i zagranicznych, ▪ zdolność do natychmiastowego reagowania w przypadku wystąpienia nagłych zagrożeń środowiska i finansowanie przedsięwzięć eliminujących skutki tych zagrożeń, ▪ znajomość problematyki regionalnej, problemów i potrzeb beneficjentów, umożliwiającą elastyczność i szybkie reagowanie na bieżące wyzwania, w tym bliska współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego, regionalnymi instytucjami ochrony środowiska i bankami, ▪ kierowanie się interesem publicznym i środowiskowym, a nie wyłącznie opłacalnością przedsięwzięć (podejście niekomercyjne), ▪ zbiektywizowany proces przyznawania dofinansowania,	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak rzeczywistego wpływu na wielkość przychodów ze źródeł ustawowych, ▪ niejednolitość cyfrowej obsługi beneficjentów, ▪ ograniczenie oferty wynikające z możliwości finansowych i lokalowych, ▪ brak możliwości wypełnienia oczekiwań finansowania w formie bezzwrotnej, ▪ niewystarczające doświadczenie w zakresie finansowania przedsiębiorców, głównie spółek celowych nieposiadających historii gospodarczej, ▪ brak wspólnego dla wszystkich Funduszy systemu informacyjnego, ułatwiającego wzajemne rozliczenia, raportowanie i kontrolę przedsięwzięć, a także jednolite ewidencjonowanie efektów ekologicznych, ▪ niedostosowanie liczby pracowników do zwiększających się zadań Funduszu,

<ul style="list-style-type: none"> ▪ osobowość prawna - samodzielna i wiarygodna instytucja finansowa, ▪ potencjał finansowy gwarantujący stabilne źródło współfinansowania przedsięwzięć, ▪ zdolność do generowania wypłat środków na finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej w kwotach przekraczających wpływy uzyskiwane z tytułu opłat środowiskowych, ▪ mobilizowanie na rzecz środowiska środków z innych źródeł przez współfinansowanie zadań (efekt dźwigni), ▪ stosowanie przez Fundusz zwrotnych form finansowania, co umożliwia zachowanie kapitału, ▪ doświadczenie instytucjonalne w zarządzaniu środkami europejskimi, zdobyte w poprzednich perspektywach finansowych, ▪ wysoko wykwalifikowana kadra, kompetentna w zakresie realizowanych zadań dla środowiska, ▪ wypracowany system samofinansowania (pokrywania kosztów własnych z odsetek od kapitału), ▪ różnorodność stosowanych zasad i form dofinansowania; możliwość ich dopasowania do specyfiki celów i potrzeb beneficjentów, ▪ wypracowany system współpracy w zakresie konsultacji form i kierunków działalności z potencjalnymi beneficjentami, ▪ współpraca z NFOŚiGW we współfinansowaniu różnych programów, ▪ elastyczność i szybkie reagowanie na bieżące wyzwania, w tym otwarcie się na obsługę osób fizycznych, ▪ stałe podnoszenie kwalifikacji pracowników poprzez udział w szkoleniach, 	
<p>SZANSE</p>	<p>ZAGROŻENIA</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ poprawa ściągalności kar i opłat za korzystanie ze środowiska, ▪ rozszerzenie wpływów z tytułu przyjmowania i dystrybucji opłat wnoszonych przez wprowadzających opakowania lub produkty w ramach rozszerzonej odpowiedzialności producenta (ROP), ▪ nowe obszary rozwoju gospodarczego: innowacje, rozwój nowych technologii, ▪ nowe wyzwania w obsłudze środków w perspektywie finansowej 2021-2027 i wynikające z nich szanse dotyczące uczestnictwa <i>wojewódzkich funduszy</i> w przygotowaniu i wdrażaniu projektów finansowanych ze środków unijnych, ▪ planowany zwrot kosztów przez NFOŚiGW obsługi programów wspólnych, ▪ rozszerzający się obszar funkcjonowania, np. poprzez prowadzenie szkoleń, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zmniejszenie się, w efekcie zmian ustawowych, wielkości wpływów finansowych, ▪ brak aktualizacji potrzeb środowiskowych zarówno w skali kraju jak i w poszczególnych regionach, ▪ wprowadzanie do dokumentów planistycznych/strategicznych zapisów narzucających Funduszom kierunki i wysokość wydatkowania środków, ▪ niższy, na tle innych Funduszy potencjał finansowy, ▪ przewidywana niekorzystna sytuacja rynkowa, powodująca zmniejszenie możliwości inwestycyjnych, zarówno w przypadku przedsiębiorców, jak i samorządów terytorialnych.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ zwiększająca się rola samorządów terytorialnych i instytucji publicznych oraz organizacji pozarządowych w ochronie środowiska, ▪ rosnąca świadomość ekologiczna społeczeństwa, ▪ duża aktywność w zakresie prowadzenia polityki informacyjno-promocyjnej, ▪ ciągły rozwój współpracy NFOŚiGW i Funduszu w zakresie finansowania zadań środowiskowych, ▪ rozwój współpracy pomiędzy Funduszem, a bankami na rzecz uruchamiania środków komercyjnych,	
---	--

Należy stwierdzić, iż obecna struktura organizacyjna zabezpiecza realizację zaplanowanych zadań i odpowiada aktualnym obowiązkom. Jednakże, ze względu na rozszerzanie zakresu działalności Funduszu oraz stałe doskonalenie standardów obsługi beneficjenta, w latach objętych niniejszą *Strategią*, zatrudnienie będzie dostosowywane do bieżących potrzeb. Stąd też należy przewidywać zmiany w obowiązującej strukturze organizacyjnej Funduszu.

W związku z potrzebą stałego podnoszenia kwalifikacji wszystkich pracowników, ze względu na konieczność utrzymania wysokich standardów obsługi beneficjenta oraz stale zmieniające się przepisy prawne stanowiące podstawę działania Funduszu, w latach 2021-2024 konieczne będzie dalsze szkolenie pracowników m.in. poprzez kierowanie na studia podyplomowe, szkolenia specjalistyczne, szkolenia wewnętrzne.

Kierunki rozwoju potencjału organizacyjnego uwarunkowane są:

1. dążeniem do osiągnięcia poziomu sprawności, efektywności i profesjonalizmu umożliwiającymi prawidłową i terminową realizację wszelkich zadań wynikających z uregulowań prawa krajowego i unijnego;
2. regulacjami prawnymi istotnie wpływającymi na funkcjonowanie systemu finansowania ochrony środowiska;
3. dążeniem do spełniania oczekiwań beneficjentów. Będą to przede wszystkim działania polegające na ich bieżącym informowaniu o istotnych zamierzeniach Funduszu, identyfikowaniu potrzeb w regionie i planowaniu budżetu odpowiadającego oczekiwaniom;
4. dążeniem do usprawnienia współpracy z Funduszami, m.in. poprzez wykorzystanie wspólnych rozwiązań w działalności i wymianę doświadczeń (np. wspólna działalność informacyjno-promocyjna systemu Funduszy).

8.2 Sposoby finansowania

Przyjęto założenie, że środki finansowe przeznaczone zostaną przede wszystkim na pożyczki, których zwrot zwiększy możliwości kapitałowe Funduszu. Planuje się przeznaczyć na nie powyżej 70% prognozowanych wpływów ogółem, a na pomoc bezzwrotną nie przekroczyć 15% prognozowanych wpływów ogółem.

9. Priorytety współpracy z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i innymi wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej

---

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej łączy wspólny kierunek działań, a tworząc system finansowania ochrony środowiska w Polsce, pozostają ze sobą we współpracy. Ze względu na uwarunkowania terytorialne, gospodarcze i finansowe, współpraca będzie się odbywać na różnych płaszczyznach, jednak według sprecyzowanego podziału kompetencji. Realizowane przez system funduszy działania nie powinny się dublować, ale muszą się uzupełniać tak, aby zaspokajać wszystkie potrzeby środowiskowe na odpowiednim poziomie. Służyć temu będzie realizacja zapisów *Wspólnej Strategii*.

Do realizacji celów środowiskowych, zacieśnienia i ukierunkowania współpracy ustanowione zostały **poniższe priorytety współpracy**.

9.1 Priorytety w zakresie finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej

---

1. Koncentracja działań NFOŚiGW i WFOŚiGW na tworzeniu warunków do wsparcia wdrażania i pełnego wykorzystania dostępnych dla Polski środków europejskich na ochronę środowiska i gospodarkę wodną.

Planowane działania:

- identyfikacja przedsięwzięć do wsparcia ze środków europejskich (*POLiŚ, RPO WP, PROW*) oraz uzgodnienie obszarów do finansowania przez NFOŚiGW i WFOŚiGW;
- wsparcie potencjalnych beneficjentów, w tym MŚP w aplikowaniu o środki, w szczególności o środki europejskie;
- wspólne i indywidualne współfinansowanie i prefinansowanie ze środków NFOŚiGW oraz WFOŚiGW wybranych przedsięwzięć (np. konsorcja), tworzenie list przedsięwzięć do finansowania ze środków NFOŚiGW i WFOŚiGW;
- upraszczanie procedur i stosowanie adekwatnych standardów aplikacyjnych w zakresie prefinansowania i współfinansowania przedsięwzięć;
- wykorzystanie możliwości wynikających z *Projektu Doradztwa Energetycznego*.

2. Zwiększenie wykorzystywania dostępnych środków Funduszy i efektywności ich wykorzystywania.

Planowane działania:

- opracowanie i wdrożenie jednolitego systemu informatycznego ewidencji i monitorowania projektów współfinansowanych przez NFOŚiGW oraz WFOŚiGW;

- zwiększenie sprawności przebiegu procesów oceny wniosków oraz realizacji i rozliczania umów;
- optymalizacja zasad i warunków finansowych współpracy NFOŚiGW i WFOŚiGW, w tym koncentracja na wspólnym finansowaniu przedsięwzięć oraz współfinansowaniu wkładu krajowego w ramach przedsięwzięć finansowanych z bezzwrotnych środków europejskich, z zachowaniem struktury finansowania pozwalającej na poprawę efektywności wydatkowania środków finansowych, zarówno przez NFOŚiGW, jak i WFOŚiGW;
- utrzymanie przewagi finansowania zwrotnego w całkowitych wydatkach na finansowanie ochrony środowiska ze środków własnych Funduszu;
- podjęcie działań w celu zwiększenia przychodów służących finansowaniu ochrony środowiska;
- optymalizacja zasad i warunków finansowych współpracy NFOŚiGW i WFOŚiGW na rzecz wsparcia celowościowego (środki z tzw. zobowiązań wieloletnich);
- rozwijanie instrumentów inżynierii finansowej na rzecz poprawy dostępu do finansowania ze środków Funduszy (poręczenia, montaż kapitałowy, konsorcja);
- zapewnienie rozwiązań dla prezentacji efektów środowiskowych działalności Funduszy;
- w ramach programów skierowanych do klienta masowego włączenie do dystrybucji jednostek samorządu terytorialnego poprzez programy parasolowe.

9.2 Priorytety w zakresie komunikacji i obsługi beneficjentów

1. Poprawa komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej.
2. Sprawna obsługa beneficjentów.

Planowane działania:

- opracowanie i wdrożenie systemu pozwalającego na wdrażanie projektów przy wykorzystaniu systemów informatycznych w całym cyklu życia projektu, tj. od etapu wnioskowania po rozliczenie kosztów końcowych;
- prowadzenie wspólnych działań informacyjno-promocyjnych;
- realizacja szkoleń dla pracowników Funduszy;
- realizacja szkoleń dla beneficjentów ze szczególnym naciskiem na poprawne aplikowanie o środki finansowe, prowadzenie i rozliczenie zawartych umów;
- stworzenie wspólnej platformy informatycznej do wymiany informacji.

9.3 Priorytety w zakresie rozwoju systemu Funduszy

Planowane działania:

- kreowanie nowych kierunków działań i aktywności systemu Funduszy, elastycznego i szybkiego reagowania na pojawiające się, nieprzewidywane wcześniej szanse rozwojowe, tj. możliwość obsługi nowych środków z Unii Europejskiej lub ewentualnych nowych zobowiązań wieloletnich;
- realizacja przez system Funduszy Projektu Doradztwa Energetycznego;
- udział w inicjatywach Komisji Europejskiej i innych krajów, które przyczyniają się do wymiany wiedzy, informacji i dobrych praktyk, a także tworzenia nowych rozwiązań prawnych,
- rozwijanie kompetencji systemu Funduszy oraz budowanie elastycznych procedur i rozwiązań umożliwiających aktywne reagowania na zmiany, a przede wszystkim na nieprzewidywane szanse i rozwój,
- wspieranie rozwoju innowacji w obszarze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, w tym w szczególności rozwiązań na rzecz transformacji niskoemisyjnej oraz transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym;
- stworzenie spójnego systemu monitorowania efektów środowiskowych inwestycji wspieranych przez fundusze ochrony środowiska.

10. Perspektywy strategiczne realizacji misji i priorytetów *Strategii*

W każdym z priorytetów realizowane będą cztery perspektywy strategiczne:

1. Finanse

Rekomendacje wynikające z diagnozy finansowej:

- zwiększenie wykorzystania dostępnych środków pieniężnych,
- wykorzystanie dostępnych środków europejskich poprzez współfinansowanie inwestycji, w tym finansowanie pomostowe,
- kreowanie nowych kierunków aktywności oraz rozwijanie umiejętności szybkiego reagowania na pojawiające się, a niezidentyfikowane wcześniej szanse rozwojowe,
- opracowywanie własnych programów,
- zapewnienie płynności finansowej Funduszu,
- stały monitoring efektywności wspieranych przedsięwzięć.

2. Beneficjenci

Rekomendacje wynikające z diagnozy współpracy z beneficjentami:

- poprawa komunikacji zewnętrznej, w tym promocja oferty Funduszu,

- sprawna obsługa beneficjentów poprzez upraszczanie i uelastycznianie procedur wdrażanych programów oraz skrócenie czasu procedowania,
- zachęcanie beneficjentów do uwzględniania aspektów ekologicznych w procedurze udzielania zamówień publicznych.

3. Procesy wewnętrzne

Rekomendacje wynikające z diagnozy Funduszu jako organizacji:

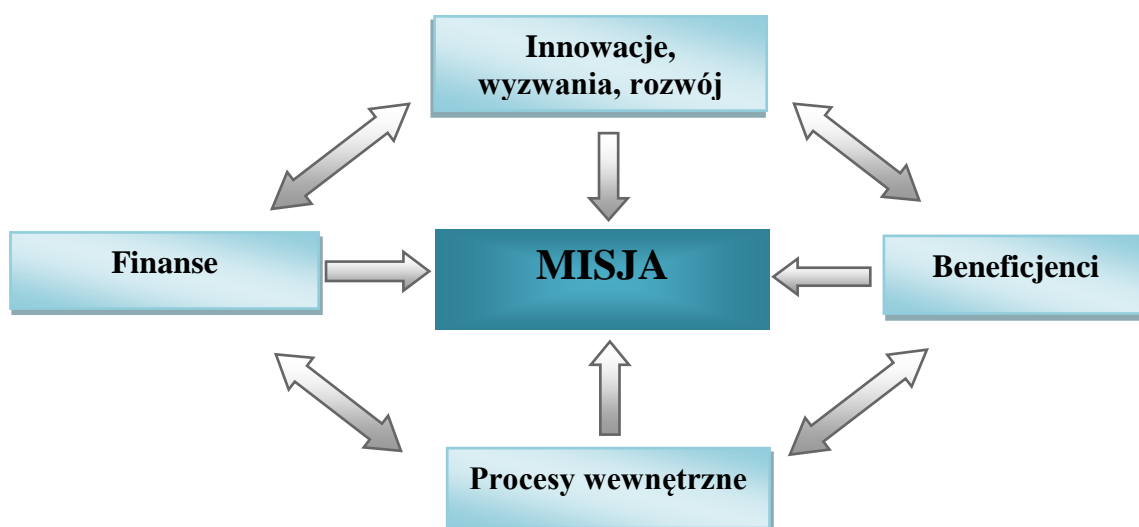
- rozwój Funduszu, rozumiany jako elastyczne adaptowanie się do zmian i wyzwań związanych z politykami i instrumentami finansowymi UE, krajowymi oraz regionalnymi,
- dążenie do optymalizacji zasad współpracy merytorycznej i finansowej z NFOŚiGW, beneficjentami, ośrodkami nauki, przemysłu,
- opracowanie wspólnego dla wszystkich Funduszy systemu monitorowania przedsięwzięć,
- kontynuowanie prowadzenia szkoleń podnoszących kompetencje pracowników.

4. Innowacje, wyzwania, rozwój

Rekomendacje:

- rozwój instrumentów finansowych, przyczyniających się do poprawy dostępu do finansowania z ich środków (poręczenia, montaż kapitałowy, konsorcja),
- przyjmowanie i dystrybucja opłat wnoszonych przez wprowadzających opakowania lub produkty w ramach rozszerzonej odpowiedzialności producenta (ROP).

Ryc. 2. Schemat zależności pomiędzy misją, a perspektywami strategicznymi

11. Aktualizacja i ocena realizacji *Strategii*

11.1 Wdrażanie *Strategii* i monitorowanie jej realizacji

Strategia jest dokumentem, który ma służyć sprawniejszemu wsparciu działań na rzecz poprawy stanu środowiska na terenie województwa podkarpackiego. Jego skuteczne wdrożenie będzie możliwe przy pełnym zaangażowaniu Funduszu w jej realizację i znajomość dokumentu przez instytucje i potencjalnych beneficjentów.

Strategii nie należy traktować jako dokumentu zamkniętego. Powstała ona w określonych warunkach zewnętrznych i wewnętrznych, które mają charakter dynamiczny. Dlatego osiągnięcie założonych celów wymaga systematycznego monitorowania uwarunkowań rozwoju Funduszu, ciągłej obserwacji i oceny pozytywnych i negatywnych doświadczeń przy wdrażaniu strategii oraz opracowywania i wdrażania programów korygujących odstępstwa od planów.

Zmiany w *Strategii* obejmować mogą nie tylko sposoby i środki działania, ale także w krańcowych przypadkach wiązać się z koniecznością rezygnacji z jednych celów i wprowadzenia nowych.

Pomiar realizacji poszczególnych priorytetów będzie odbywał się na poziomie corocznego monitorowania wymiaru finansowego i wskaźników ekologicznych.

11.2 Przebieg i zasadność aktualizacji *Strategii*

Przypadki aktualizacji *Strategii*:

1. pojawienie się czynników zewnętrznych, bądź wewnętrznych, które będą mogły mieć istotny wpływ na realizację *Strategii* tj. zmiany prawne, organizacyjne, bądź inne zmiany w otoczeniu funkcjonowania Funduszu, niewystarczające środki finansowe,
2. niezadowalające wartości wskaźników realizacji celów strategicznych,
3. aktualizacja *Wspólnej Strategii działania NFOŚiGW i WFOŚiGW na lata 2021-2024*.

Przebieg procesu monitorowania *Strategii* przedstawiono poniżej:

1. cykliczna (roczna) ocena realizacji przyjętej *Strategii* w obszarze przyjętych priorytetów,
2. wskazanie propozycji ewentualnych działań korygujących,
3. przedstawienie Radzie Nadzorczej propozycji dokonania odpowiednich zmian w zapisach dokumentu strategicznego.

12. Podsumowanie

Strategia oparta została na analizie działalności Funduszu w latach 2017-2020 oraz ocenie potrzeb finansowania działań w zakresie ochrony środowiska w województwie podkarpackim w latach 2021-2024. Wyznacza cel strategiczny, cele horyzontalne oraz priorytety środowiskowe Funduszu, wskazuje na kierunki wsparcia finansowego i perspektywy strategiczne pomocne w realizacji

założonych celów. Będzie służyć usprawnieniu działalności i efektywnemu wykorzystaniu zasobów. Określa ramy współpracy z NFOŚiGW i innymi wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej, stosownie do treści *Wspólnej Strategii*. Wskazuje na potrzebę i kierunki aktywnego uczestnictwa WFOŚiGW w Rzeszowie we wdrażaniu kolejnej perspektywy finansowej UE.

Materiały źródłowe

1. Strategia Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2030 - projekt aktualizacji,
2. Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Podkarpackiego na lata 2020-2026 z perspektywą do 2032 roku - projekt aktualizacji,
3. Roczna ocena jakości powietrza w województwie podkarpackim - raport wojewódzki za rok 2018,
4. Raport o stanie środowiska w województwie podkarpackim w 2017 r.,
5. Program Ochrony Środowiska dla Województwa Podkarpackiego na lata 2020-2023 z perspektywą do 2027 r. - projekt aktualizacji,
6. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej województwa podkarpackiego - Regionalne Obserwatorium Terytorialne, Rzeszów, lipiec 2019 r.
7. Dane GUS - www.stat.gov.pl.

Spis tabel i rycin

Spis tabel

1. Tabela nr 1. Realizacja wpływów w latach 2017-2020 (tys. zł),
2. Tabela nr 2. Dofinansowanie udzielone w latach 2017-2020 według priorytetów (tys. zł),
3. Tabela nr 3. Analiza SWOT stanu środowiska w województwie podkarpackim,
4. Tabela nr 4. Prognoza wpływu środków finansowych w latach 2021-2024 (tys. zł),
5. Tabela nr 5. Analiza SWOT WFOŚiGW w Rzeszowie.

Spis rycin

1. Ryc. 1. Struktura celów i priorytetów Strategii działania WFOŚiGW w Rzeszowie,
2. Ryc. 2. Schemat zależności pomiędzy misją, a perspektywami strategicznymi.